

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**ROLE STÁTNÍHO ZÁSTUPCE V TRESTNÍM
ŘÍZENÍ**

David Svoboda

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **David SVOBODA**
Osobní číslo: **R18M0400P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Role státního zástupce v trestním řízení**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

Úvod

- 1.) Postavení a struktura státního zástupitelství
- 2.) Role státního zástupce v přípravném řízení
- 3.) Role státního zástupce v řízení před soudem
- 4.) Mezinárodní justiční spolupráce

Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Lata, Jan, Pavlík, Jiří, Zezulová, Jana: Zákon o státním zastupitelství. Komentář. Praha : Wolters Kluwer, 2020, 484 stran, ISBN 938-80-7598-800-3.
- Lata, Jan.: Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích. Praha: Auditorium, 2016. 320 stran. ISBN 978-80-87284-58-2
- Lata, Jan, Pavlík, Jiří: Přehled judikatury ve věcech státního zastupitelství a státních zástupců. Praha : Wolters Kluwer, 2015, 412 stran. ISBN 978-80-7478-779-9
- Musil, J.: Ústavněprávní pozice státního zastupitelství. Státní zastupitelství č. 1/2016, s. 9-1
- Hendrych, Lukáš: Úřad evropského veřejného žalobce: Co od něj čekáme a proč budí rozpaky. In: Knoll Vilém (ed.): Naděje právní vědy 2020: Právní věda v praxi. Plzeň: Západočeská univerzita, 2021, ISBN 978-80-261-1007-1, str. 742-756
- JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. Praha: Leges, 2010-. Student (Leges). ISBN 9788075025500.
- ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-245-2.
- POLÁK, Přemysl. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-838-6.

Vedoucí diplomové práce: **Prof. JUDr. Jan Musil, CSc.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **6. června 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 8. srpna 2022

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma Role státního zástupce v trestním řízení jsem vypracoval samostatně a že prameny a literaturu, které jsem k sepsání této práce použil, řádně cituji v poznámkách pod čarou a v seznamu použité literatury.

.....
David Svoboda

Poděkování

Tímto děkuji prof. Musilovi za poskytnutí cenných rad a postřehů, které mi při tvorbě této diplomové práce výrazně pomohly. Zároveň bych rád poděkoval své rodině za vytvoření prostoru pro dokončení nejen této práce, ale i celého studia.

SEZNAM ZKRATEK

SZ – Státní zastupitelství, státní zástupce

OČTŘ – Orgány činné v trestním řízení

OSZ – Okresní státní zastupitelství

KSZ – Krajské státní zastupitelství

VSZ – Vrchní státní zastupitelství

NSZ – Nejvyšší státní zastupitelství

EVP – Evropský vyšetřovací příkaz

EPPO – Úřad veřejného evropského žalobce

DP – Diplomová práce

EU – Evropská unie

TŘ – Trestní řízení

ČR – Česká republika

NCOZ – Národní centrála proti organizovanému zločinu

OBSAH

ÚVOD	9
1 POSTAVENÍ A STRUKTURA STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ	11
1.1 Organizace a struktura státního zastupitelství	11
1.2 Dohled v soustavě SZ	14
1.3 Kárná odpovědnost státního zástupce	17
1.4 Postavení SZ v systému dělby moci	18
1.2.1 Judikatura Ústavního soudu ve věci postavení SZ v systému dělby moci	23
1.3 Postavení SZ v systému dělby moci ve vybraných státech	24
1.3.1 Slovensko	24
1.3.2 Itálie	25
1.3.3 Německo	26
1.3.4 Rakousko	27
1.4 Novela zákona o SZ	28
2 ROLE STÁTNÍHO ZASTUPCE V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ	32
2.1 Zásady trestního řízení ve vztahu k činnosti SZ	32
2.2 Dozor nad přípravným řízením	36
2.3 Role SZ při realizaci jednotlivých institutů dle trestního řádu	41
2.3.1 Zajištění věcí důležitých pro trestní řízení	42

2.3.2 Zajištění osob důležitých pro trestní řízení	43
2.3.3 Domovní prohlídka, osobní prohlídka a prohlídka „jiných prostor“	44
2.3.4 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu	45
2.3.4 Vazba	46
2.3.5 Operativně pátrací prostředky	47
2.4 Rozhodnutí ve věci	49
2.5 Odklony v trestním řízení	51
3 ROLE STÁTNÍHO ZÁSTUPCE PŘI ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	54
3.1 Role státního zástupce při hlavním líčení	55
3.2 Opravné prostředky, k nimž je oprávněn státní zástupce	56
3.3 Dohoda o vině a trestu	58
4 MEZINÁRODNÍ JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE	61
4.1 Evropský vyšetřovací příkaz	62
4.2 Úřad veřejného evropského žalobce	64
4.2.1 Dosavadní působení úřadu EPPO v České republice	66
4.2.2 Kritika EPPO	67
ZÁVĚR	69
POUŽITÁ LITERATURA	71
RESUMÉ	75

ÚVOD

Tématem této diplomové práce je role státního zástupce v trestním řízení. V návaznosti na stále se rozšiřující instituty odklonů trestního řízení se státním zástupcům rozrůstají oprávnění, která začínají prolamovat zásadu, podle které rozhodování o vině a trestu náleží pouze soudům, z těchto důvodů je třeba zabývat se zejména mírou jejich nezávislosti a nestrannosti, jakožto nezbytnými aspekty pro řádný výkon těchto oprávnění.

Role státního zástupce v trestním řízení je již tradičním tématem nejen pro diplomové práce, ale i odborné diskuze. S ohledem na shora uvedené posilování pravomocí státních zástupců však považují toto téma za stále aktuální a nevyčerpané.

Cílem této práce je zhodnocení současné právní úpravy, týkající se role státních zástupců v trestním řízení. V tomto ohledu se nejdříve věnuji zcela zásadní otázce, která s mírou nezávislosti a nestrannosti státních zástupců souvisí. Touto otázkou je zařazení SZ do systému dělby moci a úskalí, které odpověď na tuto základní otázku provází. V rámci tohoto neopomím zmínit právní úpravu okolních států, v nichž je možné se, ať už pozitivně či negativně, inspirovat.

Dále se věnuji zhodnocení současné právní úpravy, obsažené v zákoně o státním zastupitelství a možnostmi její novelizace.

V dalších kapitolách DP jsou zmiňovány jednotlivé instituty, kterými státní zástupce disponuje v rámci trestního řízení, a tyto jsou samozřejmě v některých ohledech podrobeny kritice, kterou činím nejen z pozice studenta právnické fakulty, ale i příslušníka Policie České republiky, který má s fungováním SZ nejen teoretické, ale i praktické zkušenosti. Mé povolání a z něj vyplývající vztah ke státnímu zastupitelství pro mě byly zároveň i důvodem pro zvolení tématu této práce.

Metodami, které byly využity při tvorbě DP, jsou analýza právních předpisů, judikatury, odborných textů, dále také analýza legislativního procesu a komparace české právní úpravy s úpravou zahraniční.

Celkově je DP rozdělena na čtyři hlavní kapitoly, které nesou označení Postavení a struktura státního zastupitelství, Role státního zástupce v přípravném řízení, Role státního zástupce při řízení před soudem a Mezinárodní justiční spolupráce.

Ve čtvrté kapitole, zabývající se mezinárodní justiční spoluprací, jsem dospěl k závěru, že se jedná o natolik rozsáhlou problematiku, že by mohla být sama o sobě zpracována na úrovni DP či jiné odborné práce. V práci se tak věnuji pouze právní pomoci, která je na úrovni EU realizována prostřednictvím evropského vyšetřovacího příkazu a Úřadu veřejného evropského žalobce tak, aby byl dodržen stanovený rozsah DP.

Takto zpracovaná DP podle mého názoru představuje dostatečnou odpověď na otázku obsaženou v jejím názvu, tedy jaká je role SZ v rámci trestního řízení. Každý čtenář této diplomové práce si na základě jejího přečtení udělá představu o tom, jakým způsobem soustava státního zastupitelství funguje, jaká je úloha jednotlivých státních zástupců ve vztahu k trestnímu řízení a jaké k tomu mají jednotliví státní zástupci pravomoci. Dále čtenáři zjistí, jaká je kritika současné právní úpravy a jakými argumenty de lege ferenda lze do této odborné diskuze přispět.

1 POSTAVENÍ A STRUKTURA STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ

První kapitola této diplomové práce se zabývá postavením a strukturou státního zastupitelství podle zákona o státním zastupitelství. Tento zákon v sobě samozřejmě odráží ústavní zakotvení SZ v systému dělby moci, a proto je značná pozornost věnována právě i tomuto tématu. Hned na úvod je třeba říci, že státní zastupitelství plní i jiné funkce, než ty, které se týkají trestního řízení. Těmto úkolům se však s ohledem na název této diplomové práce nevěnuji a cílím především na vymezení role státního zástupce v trestním řízení. Vymezení této role není věnována žádná samostatná kapitola, ale vyplývá z celkového kontextu této práce.

1.1 Organizace a struktura státního zastupitelství

Soustavu státního zastupitelství aktuálně v České republice podle zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, tvoří Nejvyšší státní zastupitelství v Brně, vrchní státní zastupitelství v Praze a Olomouci, osm krajských státních zastupitelství a osmdesát šest okresních státních zastupitelství. Jedná se tak o soustavu, která kopíruje soustavu soudů, vyplývající ze zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů.

Stejně, jako je tomu u soustavy soudů, i u soustavy SZ se můžeme setkat s několika výjimkami v pojmenování státních zastupitelství, kdy tomu tak je u Městského státního zastupitelství v Brně, které zde plní funkci okresního státního zastupitelství, dále s obvodními státními zastupitelstvími v Praze, která zde plní funkci okresních státních zastupitelství, a Městským státním zastupitelstvím v Praze, které v daném městě zastává roli krajského státního zastupitelství.

V soustavě SZ se můžeme dále setkat s pobočkami některých státních zastupitelství, které však nejsou zřízeny na základě zákona, ale pouze vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a

podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli. Jedná se například o pobočku Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích, sídlící v Táboře, či pobočku Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, sídlící v Liberci. Celkem je takto zřízeno sedm poboček.

V souvislosti s takto vytvořenými pobočkami se v minulosti objevil problém, který spočíval v přesunu státních zástupců na jednotlivé pobočky v rámci KSZ i bez jejich souhlasu. Této nebezpečné situaci, která mohla být zneužita k narušení nezávislosti jednotlivých státních zástupců, učinil přítrž až Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 18. 1. 2012, Sp. zn. 21 Cdo 2425/2010, který konstatoval, že přeložení státního zástupce na jinou pobočku, která však nebyla sjednána jako místo výkonu práce, je možné jen s jeho souhlasem a jen tehdy, vyžaduje-li to provozní potřeba.¹

Pravomoci SZ vykonávají jednotliví státní zástupci zařazení při jednotlivých SZ. V čele jednotlivých SZ stojí vedoucí státní zástupci, jejichž vedoucí funkce je pojmenována podle SZ, v rámci kterého působí. Například na OSZ se tedy vedoucí státní zástupce nazývá okresní státní zástupce, na KSZ je to krajský státní zástupce atd.

Funkce státního zástupce vzniká jmenováním ze strany ministerstva spravedlnosti, a to na návrh nejvyššího státního zástupce. Jedná se o pracovní poměr na dobu neurčitou. Zaměstnavatelem je v tomto případě stát.

Předpoklady, které je nutné splnit, aby se člověk mohl stát státním zástupcem, jsou:

- Dosažení věku 25 let
- Státní občanství ČR
- Plná svéprávnost

¹ LATA, Jan. Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích, str. 167. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 9788087284582.

- Bezúhonnost
- Dosažený stupeň vzdělání - ukončený magisterský obor právo na některé z právnických fakult v ČR
- Ukončení závěrečné zkoušky či jiné zkoušky nutné pro výkon právnické profese
- Souhlas občana se jmenováním do funkce státního zástupce a s přidělením k určitému státnímu zastupitelství.

Tím, že je SZ zařazeno do moci výkonné, má v organizačních, personálních, finančních a hospodářských záležitostech celé soustavy významnou roli Ministerstvo spravedlnosti. Dalším orgánem moci výkonné, který má významné postavení vůči soustavě SZ je vláda. To se projevuje především tak, že nejvyššího státního zástupce jmenuje do funkce vláda, a to na návrh ministra spravedlnosti. Vláda pak může nejvyššího státního zástupce kdykoliv odvolat, a to i bez udání důvodu nebo na základě jakéhokoliv důvodu. Náměstky nejvyššího státního zástupce jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti na návrh nejvyššího státního zástupce.

Role ministra spravedlnosti je pak významná i v tom smyslu, že mu kromě shora uvedených oprávnění náleží též pravomoc jmenovat nové státní zástupce, jmenovat vedoucí státní zástupce a rozhodovat o přeložení či dočasném přeložení státních zástupců. Uvedené akty provádí ministr spravedlnosti na návrh státního zástupce, stojícího v čele nadřazeného SZ. Jakým způsobem má jmenování ministr spravedlnosti provádět, není nikde stanoveno, a proto se vychází z ústavní zvyklosti, která spočívá v tom, že ministr spravedlnosti takto činí mimo správní řízení prostřednictvím pracovněprávního úkonu, proti němuž neexistuje opravný prostředek.²

² KOUDELKA, Zdeněk. Jmenování vedoucích státních zástupců. *Trestní právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2012, roč. 17, č. 9, s. 3-6. ISSN 1211-2860.

Dalším silným nástrojem, kterým ministr spravedlnosti ve vztahu k SZ disponuje, je odvolání vedoucího státního zástupce, byť takto může učinit pouze na návrh vedoucího státního zástupce, který je oprávněn navrhopvat jmenování do funkce, z níž má být vedoucí státní zástupce odvolán.

V daném případě však existuje možnost přezkumu, kterou si vyhradil Nejvyšší správní soud.³

Na úseku samosprávy je v rámci státního zastupitelství činná Unie státních zástupců ČR. Jedná se o dobrovolné, stavovské a nepolitické sdružení státních zástupců a právních čekatelů. Cílem tohoto sdružení je mj. ochrana zákonnosti při rozhodování státních zástupců bez ohledu na jakékoliv neoprávněné vnitřní či vnější vlivy. Mezi její úkoly patří mimo jiné zvyšování odbornosti státních zástupců a právních čekatelů a hájení jejich materiálních a sociálních zájmů.⁴

Unie státních zástupců se viditelně a dlouhodobě snaží odrážet snahy politiků diskreditovat jednotlivé státní zástupce za jejich práci při vedení zejména politických kauz. Vytváří tak silné morální zázemí pro činnost státních zástupců, za což si nepochybně zaslouží uznání. Tato role totiž zejména v současné době, plné populistických výroků a předčasných soudů ze strany politiků, není jednoduchá.

1.2 Dohled v soustavě SZ

Problematika dohledu je upravena zejména v zákoně o státním zastupitelství, ve velké míře se však tato úprava odráží do samotného trestního řízení. K samotnému pojmu dohled je třeba uvést, že s tímto se lze setkat na dvou úrovních, jednak se jedná o dohled instanční a jednak o dohled vnitřní.

³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu Sp.Zn. 1As 9/2009

⁴ O unii SZ. Unie státních zástupců České republiky – Unie státních zástupců České republiky [online]. Copyright © Unie státních zástupců České republiky [cit. 25.07.2022]. Dostupné z <https://www.uniesz.cz/o-unii/>

Instanční dohled vychází z ust. §12d zákona o státním zastupitelství, podle kterého je nejbližší vyšší státní zastupitelství oprávněno vykonávat dohled nad postupem nejbližší nižších státních zastupitelství ve svém obvodu při vyřizování věcí v jejich příslušnosti a dávat jim k jejich postupu písemné pokyny. Vyšší státní zastupitelství může postup nejbližší nižších státních zastupitelství sjednocovat i pokyny vztahujícími se na více věcí určitého druhu. Odmítnout tyto pokyny může nižší státní zastupitelství pouze v případě, že jsou v rozporu se zákonem. Pokud takto nižší státní zastupitelství učiní, je povinno písemně sdělit neprodleně důvody odmítnutí vyššímu SZ, a toto je v případě trvání na svém pokynu oprávněno nižšímu SZ věc odejmout a vyřídit samo. Stejně tak může nejbližší vyšší SZ odejmout věc nižšímu SZ v případě jeho nečinnosti nebo neodůvodněných průtahů.

Na shora uvedené ustanovení potom navazuje jednací řád SZ, který specifikuje oprávnění nejbližší vyššího SZ nad trestní i mimo trestních oblastí. Tato oprávnění jsou v celku dosti rozsáhlého charakteru a spočívají například v možnosti vyžadovat informace, zvláštní zprávy o postupu, přezkoumávat jakoukoliv věc, provádět prověrky a dávat pokyny nižšímu státnímu zastupitelství. Za tímto účelem si samozřejmě může vyžádat i veškeré písemné podklady, jako dozorový spis atd.⁵

Forma pokynu je potom stanovena v čl. 5/2 pokynu obecné povahy č. 9/2019. Podle tohoto musí být pokyn zejména písemný a musí obsahovat jednoznačné stanovisko k postupu nebo vyřízení věci nebo k výkonu dohledu, včetně lhůty k jeho vyřízení. Důležitou součástí takového pokynu je pak jeho odůvodnění.

Dohled jako takový může být zahájen z vlastní iniciativy, pokynu či podnětu vyššího státního zastupitelství nebo například na základě podnětu k výkonu dohledu. Podnět k výkonu dohledu je nejčastějším důvodem pro jeho uplatnění. Ačkoliv je dohled spojen s oprávněním vyššího SZ, je třeba na něj hledět spíše jako

⁵ LATA, Jan. Zákon o státním zastupitelství: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 91.

na povinnost, neboť jeho nevykonání by bylo nepřijatelným odmítnutím spravedlnosti.⁶

Vyloučen není ani tzv. dohled nad dohledem, v rámci kterého ale vyšší SZ hodnotí pouze úroveň a účinnost vykonaného dohledu. Tento institut již však není obligatorní, a pokud vyšší SZ vyhodnotí, že není na místě výkon „naddohledu“, postoupí věc nižšímu SZ vykonávajícímu „základní“ dohled a vyrozumí o tom oznamovatele.

Vnitřní dohled potom vychází z ust. §12e, zákona o státním zastupitelství, podle kterého je vedoucí státní zástupce oprávněn vykonávat dohled nad postupem „řadových“ státních zástupců a dalších osob, působících v rámci SZ, v jehož čele stojí. Těmto je oprávněn dávat pokyny k vyřízení záležitostí, které spadají do příslušnosti předmětného SZ. Tyto pokyny se mohou týkat nejen jednotlivých věcí, ale zároveň i více věcí určitého druhu. Výkonem této své pravomoci může vedoucí SZ pověřit jiného státního zástupce. Zmíněnými pokyny se jednotliví státní zástupci řídit musí, ovšem stejně jako v rámci vnějšího, tak i v rámci vnitřního dohledu se můžeme setkat s výjimkou, v rámci které mohou výkon zadaného pokynu odmítnout v případě, že bude v rozporu se zákonem. Toto rozhodnutí o nesplnění pokynu musí státní zástupce náležitě odůvodnit. Následný postup je takový, že SZ vydávající pokyn, předloží věc vedoucímu státnímu zástupci, který je oprávněn jeho pokyn zrušit, případně nechat výkon pokynu na státním zástupci, který pokyn vydal. Pokud pokyn vydal přímo vedoucí SZ, vyřídí si věc on sám.

Forma pokynu dle shora uvedeného ustanovení může být i ústní, je zde tedy zvolen o něco méně formální postup, než je tomu v případě dohledu vnějšího, respektive instančního. Pokud na tom dotčený státní zástupce trvá, musí být vyhotoveno písemné potvrzení zadaného pokynu.

Dohled se na první pohled může jevit jako důležitá pojistka, která má zaručovat větší zákonnost při rozhodování státních zástupců, zároveň však tato

⁶ LATA, Jan. Zákon o státním zastupitelství: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 93.

pojistka vytváří zásadní rozdíl mezi nezávislostí státního zástupce a soudce. Když provedeme analýzu trestního řádu vzhledem k možnostem obviněného bránit se nezákonnému postupu státního zástupce, dospějeme k závěru, že těchto obranných institutů je zde opravdu celá řada. Pokud obviněný nabyde dojmu, že je státní zástupce podjatý, uplatní podnět na vyloučení státního zástupce pro podjatost dle ust. §30 odst. 1 trestního řádu. O vyloučení by v daném případě rozhodoval usnesením sám státní zástupce, proti kterému by tento podnět směřoval. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, o které rozhoduje nadřízený orgán. V případě průtahů nebo jiného nezákonného postupu státního zástupce a policejního orgánu je možné využít institut žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce dle ust. §157a trestního řádu. V případě, že je tato žádost směřována proti státnímu zástupci, rozhoduje o ní nadřízený státní zástupce. Nakonec v případě nevhodného chování státního zástupce lze využít institut stížnosti dle ust. §16b, zákona o státním zastupitelství, o které rozhoduje vedoucí státní zástupce. Pokud by ani jeden z těchto institutů nevedl k nápravě, pořád zde zbývá celá řada řádných i mimořádných opravných prostředků, jejichž použitím se lze nezákonnému postupu státního zástupce bránit. V případě odstranění institutu dohledu by tedy podle mého názoru nedošlo ke zhoršení postavení obviněného v trestním řízení. Naopak, podíváme-li se na snahy zejména politicky motivovaných kauz proniknout a ovlivnit trestní řízení, dojdeme k závěru, že k tomuto účelu byly využívány zejména instituty související s dohledem. Tyto snahy totiž spočívaly například v ovlivňování nadřízeného krajského státního zastupitelství, aby věc odňalo „nepohodlnému“ státnímu zástupci atd. ⁷

1.3 Kárná odpovědnost státního zástupce

Státní zástupce není vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, tudíž je možné jej stíhat za trestný čin stejně jako běžného občana. Zároveň státní zástupci nejsou vyňati z působnosti přestupkového zákona, a nic tedy nebrání jejich odpovědnosti za přestupek. K těmto standardním druhům odpovědnosti se dále

⁷ LATA, Jan. Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích. Praha: Auditorium, 2016.

přidává odpovědnost za spáchání kárného provinění, které může spočívat v porušení povinností státního zástupce, zaviněném chování nebo jednání státního zástupce, jímž ohrožuje důvěru v činnost státního zastupitelství nebo v odbornost jeho postupu, anebo snižuje vážnost a důstojnost své funkce jakožto státního zástupce.

Jedná se tedy o zvláštní druh odpovědnosti, která vyplývá z postavení státního zástupce. Procesní otázky v tomto případě řeší zákon o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, podle kterého je k řízení ve věcech kárného provinění příslušný kárný soud. Tento jedná a rozhoduje v senátech, které se skládají z předsedy senátu (soudce Nejvyššího správního soudu), jeho zástupce (soudce Nejvyššího soudu), a čtyřech přísedících, kterými jsou dva státní zástupci a dvě další osoby, u kterých se musí jednat o jednoho advokáta a jednoho příslušníka jiné právní profese.

Za kárné provinění je možné státnímu zástupci uložit důtku, snížení platu až o 25 % až na šest měsíců a v případě recidivy až na jeden rok. Nejprísnějším postihem je pak odvolání z funkce.⁸

1.4 Postavení SZ v systému dělby moci

Z ústavního pohledu je podle mého názoru státní zastupitelství v soudobé demokratické společnosti zcela nepostradatelnou institucí. Doba inkvizičních procesů, v rámci kterých byla pravomoc soudce, žalobce i obhájce vložena do rukou jedné osoby, je už dávno pryč a státní zástupce, jakožto subjekt zastávající veřejnou žalobu, momentálně plní nezastupitelnou roli v kontradiktorním trestním řízení. Takovýto typ řízení je založen na pravidlech „fair trial“ neboli právu na spravedlivý proces, jehož nezbytnou součástí je právě i rozdělení procesních stran.

Existence státního zastupitelství tak podle mého názoru tvoří jeden ze základních pilířů spravedlnosti, který si zaslouží mít své místo v ústavním pořádku

⁸ LATA, Jan. Zákon o státním zastupitelství: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR).

každé vyspělé země. V tomto směru se můžeme setkat s různými přístupy, podle kterých je veřejná žaloba zakotvena v rámci moci výkonné, moci soudní, případně může mít své vlastní postavení v systému dělby moci. Nakonec se můžeme setkat s nejrozšířenějším přístupem, podle kterého není veřejná žaloba na ústavní úrovni zakotvena vůbec, a její úprava je pak svěřena „pouhým“ zákonům.⁹

V případě České republiky je veřejná žaloba, respektive postavení státního zastupitelství zakotveno v rámci moci výkonné, konkrétně pod čl. 80 Ústavy České republiky. Pod moc výkonnou je veřejná žaloba zařazena i v dalších okolních státech, jako je Rakousko, Německo či Nizozemí. Ve Francii či Itálii se pak můžeme setkat se zařazením veřejné žaloby pod úpravu moci soudní.¹⁰

Hned na začátek je nutné konstatovat, že postavení veřejné žaloby v systému dělby moci má nepochybně významný vliv zejména na nestrannost a nezávislost této instituce, což jsou samozřejmě zcela zásadní principy ovlivňující její činnost.

Tato argumentace ve spojení s významem státního zastupitelství, o kterém jsem se zmínil v úvodu této kapitoly, mě vedou k názoru, že by veřejná žaloba měla být zakotvena na ústavní úrovni.

Mnohem zajímavější a složitější je pak otázka, zda má SZ spadat pod úpravu moci výkonné či moci soudní. Dále se nabízí třetí varianta, podle které by mělo mít SZ vlastní postavení v systému dělby moci. Na tuto otázku však neexistuje jednoznačná odpověď, neboť se můžeme setkat s řadou argumentů svědčících pro tyto jednotlivé přístupy.

V České republice došlo k zařazení SZ pod moc výkonnou zejména díky neblahé historické zkušenosti českého státu po roce 1989. Státní zastupitelství bylo

⁹ Musil, J. Ústavněprávní pozice státního zastupitelství. Časopis „Státní zastupitelství“, č. 1/2016, str. 9-12.

¹⁰ Babka, T., Kavěna, M., a kol. Právní úprava státního zastupitelství ve vybraných zemích. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny. 2017.

institucí, která si z dob totality nesla pověst toho, kdo se na stinné stránce předchozích let významně podílel. Zpočátku tak byla veliká vůle co nejvíce potlačit pravomoci tohoto orgánu, což se projevilo například významným postavením ministra spravedlnosti, který v podstatě stál v čele státního zastupitelství. Od tohoto režimu bylo o několik let později odstoupeno a do současnosti se objevuje snaha o co největší nezávislost veřejné žaloby.¹¹

Česká republika však není jediným státem, kde je nezávislost státního zastupitelství předmětem mnoha odborných i veřejných diskuzí. Obdobná situace je například v Německu, kde je státní zastupitelství taktéž zařazeno pod moc výkonnou a taktéž se objevují hlasy, které volají po větší nezávislosti této instituce.

Při řešení otázky, pod kterou státní moc by mělo SZ patřit, je třeba posoudit zejména míru nezávislosti SZ nad jinými orgány veřejné moci a míru nestrannosti při rozhodování. Dále je třeba zabývat se problematikou jmenování vedoucích státních zástupců, ale zároveň i státních zástupců řadových. S tím potom souvisí otázka délky funkčního období a možnost odvolatelnosti státních zástupců. Důležitým aspektem je rovněž vztah podřízenosti a nadřízenosti, ať již uvnitř soustavy SZ, tak i mimo ni. V tomto ohledu je nutné majoritně posuzovat vliv ministerstva spravedlnosti. Stranou nemůže zůstat ani otázka odměňování státních zástupců, kárná pravomoc a nakonec i existence a význam samosprávného orgánu SZ.¹²

Na následujících řádcích jsou hodnoceny zejména kritéria spočívající v nezávislosti a nestrannosti státních zástupců v České republice. Ostatní kritéria jsou rozvedena v jiných částech této práce a jejich celkové vyhodnocení je pak zachyceno v samotném závěru této práce.

¹¹ LATA, Jan. Ohlédnutí za třiceti lety veřejné žaloby. Komorní listy, 2019, č. 4, s. 31-32

¹² Musil, J. Ústavněprávní pozice státního zastupitelství. Časopis „Státní zastupitelství“, č. 1/2016, str. 9-12.

Nezávislost státních zástupců lze rozdělit na nezávislost vnitřní a vnější. Pod vnější nezávislostí si lze představit souhrn opatření či záruk, které slouží k tomu, aby do výkonu pravomoci jednotlivých státních zástupců nebylo zasahováno zvnějšku. Jsou to tedy opatření, která chrání státního zástupce před prosazováním politických zájmů a jinými vlivy, které by mohly ovlivnit jejich činnost. Tato nezávislost je státním zástupcům deklarována přímo v zákoně o státním zastupitelství a v tomto ohledu se nikterak neliší od nezávislosti, kterou jsou při výkonu své pravomoci nadáni soudci. Konkrétně tato nezávislost vyplývá z ust. §2 odst. 2 zákona o státním zastupitelství, které mj. stanoví, že státní zástupce vykonává svoji působnost nestranně, respektuje a chrání přitom lidskou důstojnost, rovnost všech před zákonem a dbá na ochranu základních lidských práv a svobod. Dále z ust. § 2 odst. 4 trestního řádu, který stanoví, že trestní věci musí projednávat s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána.

Při posuzování vnitřní nezávislosti se postavení státních zástupců od soudců liší zejména z důvodu instančního, ale i vnitřního dohledu.¹³

Po seznámení se s tímto institutem je na první pohled zřejmé, že i vnitřní nezávislost může vést k nezávislému rozhodnutí, které není pouze výsledkem úvahy rozhodujícího státního zástupce, ale může být do jisté míry ovlivněno například i názorem jeho nadřízeného.

K pojmu nestrannosti bylo v literatuře i soudních rozhodnutích mnohokrát uvedeno, že státní zástupce nemůže být nestranný, neboť je jeho úkolem ochrana veřejného zájmu. K tomuto je však nutno uvést, že státní zástupce stejně jako soudce nemůže jednat v případech, kdy by mohl mít ve věci svůj vlastní zájem, nebo například nesmí vykonávat jiné zaměstnání, které by mohlo ohrozit jeho nestrannost. V tomto obecném měřítku lze najít celou řadu shodných nároků na postavení státního zástupce s postavením soudce. Ochrana veřejného zájmu je

¹³ Viz podkapitola 1.2

podle mého názoru dále vykompenzována mnohými korektivami trestního práva, které v tomto ohledu nestrannost státních zástupců posilují. Například v přípravném řízení státní zástupce dohlíží nad zákonností tohoto stádia trestního řízení a v případech, kdy zjistí, že je ze strany policejního orgánu postupováno v rozporu se zákonem, musí hájit práva dotčených osob, byť to může mít za následek, že se mu tím zkomplikuje postup v dalších fázích trestního řízení. Dále musí postupovat tak, aby byly objasněny všechny skutečnosti případu, které svědčí v prospěch i v neprospěch pachatele. Přednést důkazy, které svědčí ve prospěch obžalovaného, pokud se o takovýchto důkazech dozví, musí státní zástupce i v samotném jádru trestního řízení, kterým je řízení před soudem. Tedy v té fázi řízení, kde se v největší míře dostává do role protistrany vůči obžalovanému, což zajišťuje kontradiktornost řízení.

Pokud však státní zástupce bude stíhat trestné činy, ačkoliv bude řekneme v důkazní nouzi, je tu další kontrolní mechanismus, který představuje nezávislý a nestranný soud. V tomto případě tedy platí vyjádření vrchní státní zástupkyně Lenky Bradáčové, podle kterého nelze mít státnímu zástupci za zlé, pokud má tendenci stíhat spíše více, nežli méně. V takovém případě je zde soud, který takovou situaci napraví; ovšem nikdo nenapraví situaci, kdy se státní zástupce bude řídit opačným pravidlem, a bude stíhat spíše méně, nežli více. Je to totiž pouze státní zástupce, kdo disponuje obžalovací pravomocí v trestním řízení.¹⁴

Požadavek nestrannosti státních zástupců lze vyvozovat i z oprávnění, která jsou státním zástupcům svěřena a která jsou ve své podstatě shodná s oprávněními, kterými disponují soudci. Jedná se o případy ukončení trestního stíhání, podmíněného zastavení trestního stíhání a jiných forem odklonů, kde státní zástupce rozhoduje o osudu obviněných, a tato rozhodnutí tak podle mého názoru lze stavět na úroveň rozhodnutí soudu o vině a trestu. Toto je pak zásadní ukazatel

¹⁴ Bradáčová, Lenka. Nezávislost – výhoda pro státního zástupce nebo nutný předpoklad jeho řádného fungování? In: Česká justice – otázky správy a nezávislosti. Praha. Transparency international, 2010, s. 133 až 135.

toho, jakým směrem se ubírá vývoj státního zastupitelství, a je samozřejmě třeba tomu uzpůsobit i základní principy, na kterých je SZ v současné době postaveno.

1.2.1 Judikatura Ústavního soudu ve věci postavení SZ v systému dělby moci

Zakotvení SZ v systému dělby moci je čistě legislativní záležitostí, a proto i Ústavní soud při svém rozhodování vychází z toho, že je SZ zařazeno do moci výkonné.

V Nálezu Ústavního soudu ze dne 28. června 2011, sp. Zn. PL ÚS 17/10, ve kterém ÚS rozhodoval o návrhu na zrušení zákona, kterým došlo ke snížení platu státních zástupců, se ÚS postavením SZ zabývá, přičemž jednoznačně podtrhuje jeho zařazení do moci výkonné, za současného uznání některých shodných prvků s mocí soudní. Pro zařazení pod moc výkonnou podle jím vysloveného názoru svědčí zejména fakt, že jsou státní zástupci na rozdíl od soudců zákonem a slibem vázáni zejména k ochraně veřejného zájmu, což údajně může vést k legitimní pochybnosti o jejich nestrannosti při posuzování střetu základních práv a svobod a veřejného zájmu. Dále ÚS napadá nezávislost SZ v tom smyslu, že státní zástupce disponuje pouze administrativní nezávislostí, kdežto soudce má nestrannost zajištěnou nejen administrativními podmínkami, ale i podmínkami systémovými a politickými, které jsou vytvořeny pro výkon skutečné soudní moci.¹⁵

Shora uvedené argumenty lze považovat za konstatování skutečností, které vyplývají z ústavního zakotvení SZ do moci výkonné. Ovšem podrobíme-li tyto skutečnosti kritice, zjistíme, že jsou to v praxi buď překonané aspekty, nebo takové aspekty, které jsou pro kvalitní činnost SZ spíše na obtíž. Toto tvrzení lze opřít především o to, že státní zástupce sice slibuje ochranu veřejného zájmu, ovšem jeho role je v trestním řízení mnohem širší, a to především s ohledem na ochranu práv obviněného či obžalovaného. Státní zástupce tak podle mého názoru není nástrojem k prosazování veřejného zájmu na úkor jiných základních práv a svobod. Naopak

¹⁵ Nález Ústavního soudu č. 232/2011 ze dne 28. června 2011 sp. zn. Pl. ÚS 17/10

se domnívám, že jeho činnost je směřována k dosažení spravedlnosti stejně tak jako činnost soudce.

Shora uvedená argumentace Ústavního soudu však nebyla zdaleka přijata jednoznačně, kdy došlo k zaujetí několika odlišných stanovisek. Profesor Musil například ve svém disentu upozorňuje na problematiku kriminality tzv. „bílých límečků“, kdy se jedná o závažnou hospodářskou trestnou činnost, jejíž pachatelé mají významné ekonomické prostředky a disponují silným politickým vlivem na to, aby mohli působit na probíhající trestní řízení. Profesor Musil v souvislosti s tím dále upozorňuje na fakt, že právě přípravné řízení je stádiem trestního řízení, kde mají tito pachatelé největší prostor vytvořit tlak právě na státní zástupce, aby byla kauza vyřízena v jejich prospěch. Z tohoto důvodu by mělo být státní zastupitelství co nejvíce obrněno proti jakémukoliv ovlivňování.¹⁶

1.3 Postavení SZ v systému dělby moci ve vybraných státech

V následující podkapitole je pro srovnání uvedena charakteristika veřejné žaloby na Slovensku, v Itálii a ve Francii. Jedná se o státy, ve kterých je postavení veřejné žaloby odlišené od jejího postavení v České republice. Jedná se tedy o státy, v nichž má veřejná žaloba buď samostatné místo v systému dělby moci, či spadá pod moc soudní. Pro srovnání s Českou republikou jsou pak charakterizovány modely, v rámci kterých spadá veřejná žaloba taktéž do moci výkonné, jedná se o státy Německo a Rakousko.

1.3.1 Slovensko

Slovensko je zemí, kde má státní zastupitelství, respektive prokuratura svoje vlastní místo v systému dělby moci. Prokuratura zde tedy nespadá do moci výkonné, soudní ani zákonodárné, ale náleží jí samostatná hlava ústavy. V této hlavě můžeme nalézt slovenské pojetí prokuratury, které ji definuje jako orgán sui generis, jehož úkolem je prostřednictvím uplatňování právní odpovědnosti a

¹⁶ Disent prof. Jana Musila v nálezů Ústavního soudu č. 232/2011 ze dne 28. června 2011 sp. zn. Pl. ÚS 17/10, bod 13

zabezpečování nápravy nezákonnosti, chránit práva a zákonem chráněné zájmy fyzických osob, právnických osob a státu. Výjimečnost postavení prokuratury je zde zmíněna přímo v ústavě, když vyzdvihuje, že prokuratura nenahrazuje orgány moci výkonné ani soudní. Zároveň Ústava Slovenské republiky stanoví, že v zájmu přesného vymezení postavení a působnosti prokuratury je žádoucí, aby je vymezila přímo ústava, s čímž se plně ztotožňují.

Ovšem i takovéto vymezení má své mezery, ty spatřuji především v tom, že prokuratura na Slovensku je sice považována za samostatný orgán, není však orgánem nezávislým. Struktura prokuratury na Slovensku je taková, že v jejím čele stojí Generální prokuratura, která je považována za ústřední státní orgán a nejvyšší orgán prokuratury, který je nadřízen dalším orgánům prokuratury. Další struktura je obdobná jako v České republice, což znamená, že se i na Slovensku můžeme setkat s okresními a krajskými prokuraturami, mezi nimiž platí vztah subordínace.

I na Slovensku disponuje nadřízený prokurátor oprávněním udělit pokyn podřízenému prokurátorovi, který se týká postupu v řízení či plnění jeho úkolů, zároveň může sám vykonat úkoly podřízeného prokurátora nebo rozhodnout o tom, že daný úkol vykoná jiný prokurátor.¹⁷

1.3.2 Itálie

Itálie je zemí, ve které je funkce prokurátora ústavou zahrnuta do moci soudní. Jedná se o justiční orgán *sui generis*, který má ústavně zaručenou nezávislost.

Ačkoliv je o italské prokuratuře hovořeno jako o orgánu *sui generis*, základní justiční jednotkou jsou zde jednotlivé magistratury, což jsou *de facto* období českých soudů. U těchto magistratur působí dva typy justičních úředníků, kdy se jedná o soudce a prokurátory.

¹⁷ Babka, T., Kavěna, M., a kol. Právní úprava státního zastupitelství ve vybraných zemích. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny. 2017. str.: 39-45. Dostupné z:<http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>.

Tím, že je v Itálii prokuratura zařazena do moci soudní, disponuje díky tomu významnou vnější i vnitřní nezávislostí. Prokurátoři jsou zde stejně jako soudci vázáni pouze zákonem. Do funkce jsou prokurátoři jmenováni prostřednictvím Nejvyšší soudní rady (Consiglio Superiore della Magistratura), což je nezávislý samosprávný soudnický orgán. Odvolání prokurátorů probíhá taktéž pouze prostřednictvím této rady, a to samozřejmě jen za zákonem předpokládaných, výjimečných důvodů. V čele soustavy stojí generální prokurátor, který kontroluje činnost týkající se zahajování trestního stíhání, dodržování pravidel spravedlivého procesu či mimo jiné organizační činnost vedoucích státních zástupců. Dále má významné pravomoci na úseku disciplinárního řízení proti prokurátorům. I přes jeho kontrolní pravomoci se nejedná o nadřízený orgán celé soustavy. Významné je taktéž jeho jmenování, které provádí Nejvyšší soudní rada se souhlasem ministerstva spravedlnosti. Nedostatek této struktury vnímám pouze v působení prokurátorů a soudců v rámci jedné magistratury. Italský model, ve kterém by požívali státní zástupci stejného postavení, ovšem působili by pod samostatnou soustavou, by podle mého názoru minimálně opticky lépe splňoval požadavek kontradiktornosti řízení.¹⁸

1.3.3 Německo

Ve Spolkové republice Německo má státní zastupitelství obdobné postavení, jako je tomu v České republice, a to i přes to, že z pohledu dělby moci patří Německo mezi země, kde státní zastupitelství nemá své místo v ústavě. Zároveň zde neexistuje ani žádný zákon, který by se zabýval výlučně státním zastupitelstvím. Právní zakotvení postavení a činnosti SZ totiž nalezneme v zákoně o soustavě soudů. Dalším významným právním předpisem, který se týká německých SZ, je trestní řád. Důležité také je federativní uspořádání Německa, které má svůj dopad i na postavení SZ, které je zde děleno na úroveň spolkovou a úroveň zemskou. Na obou úrovních má SZ hierarchické a monokratické

¹⁸ Babka, T., Kavěna, M., a kol. Právní úprava státního zastupitelství ve vybraných zemích. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny. 2017. str.: 20-24. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>.

uspořádání, kdy v čele vždy stojí příslušný zemský nebo spolkový ministr spravedlnosti, který nad SZ vykonává dohled.

Stejně jako v rámci české justice, tak i v Německu se lze setkat s názory, které volají po větší nezávislosti státních zástupců, důvody jsou taktéž obdobné, jako je tomu v ČR. Podle německé státní zástupkyně, paní Andrey Titz, lze v oprávnění státního ministra spravedlnosti vydávat pokyny, a to i v jednotlivých případech, spatřovat nebezpečí politicky motivovaného ovlivňování probíhajících vyšetřování na státním zastupitelství. Přitom státní zastupitelství tvoří jakousi vstupní bránu k soudům, neboť k soudům se dostanou pouze ty případy, v nichž státní zastupitelství podá obžalobu. Pokud je tedy v daném stádiu řízení vydán pokyn, aby bylo trestní řízení, respektive trestní stíhání zastaveno, věc se k soudu jednoduše nedostane, čímž pomine záruka nezávislého a nestranného rozhodnutí v trestní věci.¹⁹

1.3.4 Rakousko

V Rakousku jsou státní zástupci ústavou označováni za orgány soudnictví. Ačkoliv by se tak dalo hovořit o zařazení do moci soudní, i tak se zde můžeme setkat s prvky subordinace, kdy SZ jsou podřízena vrchním státním zastupitelstvím. Tato VSZ jsou spolu s generální prokuraturou bezprostředně navázána na ministerstvo spravedlnosti. Mezi VSZ a generální prokuraturou však funguje vztah rovnosti. Ministr spravedlnosti může v Rakousku ukládat pokyny VSZ. Tyto pokyny mohou směřovat k vyřízení konkrétní věci, musí však být uděleny písemně a musí být zdůvodněny. Dalším, kdo může ovlivňovat činnost jednotlivých státních zástupců, jsou vedoucí státní zástupci, kteří jsou oprávněni udělovat písemné a odůvodněné pokyny svým podřízeným, a zároveň mohou rozhodnout o převzetí věci k vlastnímu vyřízení.²⁰

¹⁹ Titz. Weisungsgebundenheit. Interview [online].

²⁰ Babka, T., Kavěna, M., a kol. Právní úprava státního zastupitelství ve vybraných zemích. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny. 2017. str.: 33-38. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>.

1.4 Novela zákona o SZ

Zmínky o potřebě novelizace zákona o státním zastupitelství se v ČR v minulosti objevily již několikrát. Naposledy tomu tak bylo v roce 2019, kdy tuto potřebu iniciovala skupina senátorů v podobě návrhu na novelizaci zákona o SZ a zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, jehož předmětem byla snaha o posílení nezávislosti státních zástupců na eventuálních tlacích a politických vlivech, a to zejména stanovením jasnějších pravidel pro jmenování a odvolávání vedoucích státních zástupců, délky jejich funkčního období a změnou úpravy jejich kárného postihu.²¹ Tato novelizace však nebyla přijata.

Aktuálně se objevují další snahy o novelizaci zákona o SZ. V rámci těchto snah byl vytvořen interní dokument, který byl nejdříve interně projednáván ze strany Nejvyššího státního zastupitelství, Unie státních zástupců a ministerstva spravedlnosti.²²

Nejvýznamnějším bodem chystané novelizace je zejména změna v procesu jmenování a odvolávání vedoucích státních zástupců. Nejvyššího státního zástupce bude i nadále jmenovat vláda, avšak výběr možných kandidátů bude omezen na osobu navrženou ze strany ministra spravedlnosti, ostatní vedoucí státní zástupci budou jmenováni do funkce ministrem spravedlnosti na návrh nadřízeného státního zástupce či nejvyššího státního zástupce. Předpokladem pro jmenování bude úspěch ve výběrovém řízení. Jeho úprava bude vycházet ze zákonem stanovených podmínek. Účelem je, aby zástupci exekutivy byli ve výběrových komisích v menšině. Další pozornost je věnována funkčnímu období nejvyššího státního zástupce, jehož délka by však měla vyplynout až z debaty v rámci legislativního

²¹ REDAKCE. Senát: Návrh senátního návrhu zákona skupiny senátorů, kterým se mění zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů. Právní rozhledy, 2019, č. 19, s. III

²² Interní materiály NSZ, Unie státních zástupců a MS z roku 2022.

procesu tak, aby bylo dosaženo konsenzu s představami současné opozice. Navrhuje se, aby nejvyšší státní zástupce mohl být odvolán pouze z důvodů uvedených v zákoně, které by měly zahrnovat pouze nejzávažnější jednání, které by mělo zásadní dopad na vnímání SZ jako celku. Odvolat NSZ bude moci vláda, jejíž rozhodnutí bude přezkoumatelné ve správním soudnictví, případně rozhodnutím kárného soudu. Zároveň se navrhuje časové omezení i dalších vedoucích státních zástupců, a to na dobu sedmi let s nemožností opakovaného výkonu funkce. Odvolání vedoucího státního zástupce bude možné pouze na základě rozhodnutí v kárném řízení.

Co se týče výkonu pravomoci SZ v rámci netrestní působnosti, objevuje se návrh na zakotvení oprávnění, které spočívá ve zjišťování skutkového stavu tím, že se SZ přímo dostaví k orgánům a osobám uvedeným v zákoně a přímo v místě jejich působení bude moci vyhledat podklady pro výkon své pravomoci. Toto ustanovení se týká případů, kdy SZ může podávat žalobu ve veřejném zájmu, a rozšiřuje pravomoc SZ při získání podkladů pro takový postup nad rámec současné úpravy, která obsahuje pouze možnost vyžádat si spisový materiál, a nikoliv provádět vlastní vyhledání u uvedených osob.

Nově jmenovaný státní zástupce by měl být přidělován zásadně k OSZ. V mimořádných případech tomu může být i jinak, ovšem za předpokladu dodržení minimální praxe.

Státní zástupci by nově mohli vykonávat sportovní činnost i jako činnost výdělečnou. Zároveň se již nepředpokládá povinnost hlásit výkon povolených vedlejších činností, tzn., že se nepředpokládá jejich kontrola.

Dalším návrhem je doplnění chybějící tzv. evidenční ochrany státních zástupců, která má spočívat v monitorování přístupů k základním údajům ze správních evidencí, vedených ke státním zástupcům či jejich nejbližších.²³

²³ Interní materiály NSZ, Unie státních zástupců a MS z roku 2022

Dále se samozřejmě vede debata i o dalších aspektech činnosti SZ, nicméně ty podle mého názoru nemají vliv na nezávislost a nestrannost SZ, a proto jim nevěnuji větší pozornost.

V říjnu 2022 se novela státního zastupitelství dostala do legislativního procesu. Na rozdíl od interních materiálů, kterými jsem se zabýval výše, se v již zveřejněném návrhu objevuje konkrétní funkční období nejvyššího státního zástupce, které by mělo být sedmileté. NSZ k tomuto návrhu podalo připomínky, ve kterých se zejména ohrazuje proti délce tohoto období, které považuje za příliš krátké. Zároveň NSZ toto období navrhuje prodloužit na deset let. Dále se NSZ ohrazuje proti předpokladům pro jmenování nejvyššího státního zástupce, konkrétně proti tomu, že se podle navrhované novely může nejvyšším státním zástupcem stát nejen státní zástupce ale i veřejný žalobce u mezinárodního soudu, mezinárodního trestního tribunálu nebo obdobného mezinárodního soudního orgánu, soudce, soudce Ústavního soudu nebo soudce u mezinárodního soudu, mezinárodního trestního tribunálu nebo obdobného mezinárodního soudního orgánu, anebo advokát. Toto NSZ považuje za naprosto nepřijatelné, přičemž argumentuje zejména potřebou znalosti vnitřních poměrů v soustavě SZ a činností s ní souvisejících.²⁴

Po předeštění situace v České republice je namístě zmínit aktuální situaci v Německu, kde se v současné době objevují nejsilnější reformní snahy. Zde je za nejzásadnější problém označována závislost SZ na moci výkonné. O změnu se zde usiluje na ústavní úrovni, kdy se navrhuje zařazení SZ do článku týkajícího se orgánu judikativní moci. V návaznosti na to by se na SZ měly vztahovat nezávislost, neodvolatelnost a nepřeložitelnost, které dosud náleží soudcům. V rámci trestního řízení by pak měla odpadnout pravomoc ministra spravedlnosti udílet závazné pokyny státnímu zastupitelství v konkrétních trestních věcech. Rovněž i udílení pokynů ze strany nadřízených SZ vůči svým podřízeným by mělo být redukováno. Generální státní zástupci by měli být jmenováni Parlamentem.

²⁴ ODOK-Portál. *301 Moved Permanently* [online]. Copyright © 2022 Úřad vlády České republiky [cit. 01.12.2022]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/pripominky/ALBSCKJAZ4GG/>

V neposlední řadě by pak mělo dojít ke zřízení rad SZ, které by po vzoru soudcovských rad měly požívat rozsáhlé autonomie, a jejich hlavním úkolem by bylo volit vedoucí funkcionáře státních zastupitelství.²⁵

O tom, jakou by měla mít podobu veřejná žaloba, se vede debata i na evropské úrovni, kdy byla poradním orgánem Rady Evropy pro otázky ústavního práva vytvořena zpráva o evropských standardech nezávislosti systému justice. V této zprávě nalezneme shrnutí základních principů, na kterých by měla být veřejná žaloba v jednotlivých evropských státech postavena.

Mnoho těchto principů právní úprava v České republice obsahuje, je zde ale samozřejmě i několik principů, které v tuzemské právní úpravě absentují. V tomto ohledu mi přijde za vhodné zmínit zejména otázku Rady prokurátorů, v našem případě by se spíše jednalo o Radu státních zástupců. Zřízení takového autonomního orgánu, který by se skládal nejen ze státních zástupců, ale i jiných právnických profesí či osob z prostředí justice, a na něž by byla delegována například pravomoc jmenovat a odvolávat státní zástupce, by vedlo k odstřížení ministerstva spravedlnosti od této problematiky.²⁶

²⁵ MUSIL, Jan. Koreferát k materiálu o státním zastupitelství pro Právnický sjezd 2022.

²⁶ Evropská komise pro demokracii právní cestou (Benátská komise). Zpráva o Evropských standardech nezávislosti systému justice. Štrasburk. 2011.

2 ROLE STÁTNÍHO ZASTUPCE V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ

Základním úkolem státního zástupce v přípravném řízení je dohlížet nad tím, aby byly zjištěny všechny trestné činy a v souladu s trestním řádem stíhat jejich pachatele. V tomto stádiu trestního řízení rozhodně nemůže zůstat stranou ani jeho úloha, kterou můžeme nazvat „strážce spravedlnost“. Tato úloha spočívá v tom, že právě v přípravném řízení dochází v největší míře do zasahování základních práv a svobod jednotlivců. Ať již vezmeme v potaz jakýkoliv institut dle trestního řádu, jako je například domovní prohlídka, použití odposlechů, opatření týkající se zásilek atd., ve všech těchto případech dochází k prolamování základ lidských práv a svobod, a to nejčastěji ze strany policejního orgánu, který tyto instituty využívá. Je to právě státní zástupce, který je ze své pozice povinen nad využíváním těchto institutů dohlížet tak, aby byly provedeny v souladu se zákonem. Dohled nad těmito instituty je posílen tím, že o použití některých operativně pátracích prostředků sám rozhoduje. K jednotlivým vyšetřovacím úkonům v rámci přípravného řízení je pak třeba říci, že jakýkoliv z těchto úkonů, případně i celé vyšetřování může provést státní zástupce sám. Další významnou úlohou státního zástupce v rámci trestního řízení je jeho oprávnění vydávat meritorní rozhodnutí ve věci. Právě toto je ta část pravomoci, která vyžaduje co největší záruky nezávislosti a nestrannosti státních zástupců tak, aby tohoto oprávnění nebylo zneužíváno.

V následujících podkapitolách budou probrány základní zásady, kterými se státní zástupci při výkonu svých pravomocí v rámci přípravného řízení musí řídit a které zásadně ovlivňují jejich činnost. Následně budou rozebrány jednotlivé instituty, na kterých se státní zástupce v rámci přípravného řízení různou měrou podílí.

2.1 Zásady trestního řízení ve vztahu k činnosti SZ

Zásada legality

Zásada legality je jednou z hlavních zásad ve vztahu k činnosti státního zastupitelství, neboť právě tato zásada určuje státním zástupcům stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána, nestanoví jinak. Tato zásada navazuje na zásadu oficiality,

podle níž musí orgány činné v trestním řízení konat vždy, když se dozví, že mohlo dojít ke spáchání trestného činu, či v jiných zákonem předvídaných případech. Tato zásada se od zásady legality liší právě v tom, že se dotýká všech orgánů činných v trestním řízení a všech stádií TŘ. Zásada legality však směřuje pouze ke státním zástupcům. Bez této zásady by byl celý justiční systém naprosto nefunkční, a nebylo by možné hovořit o právu na spravedlivý proces. Státní zástupci by si díky absenci této zásady mohli sami rozhodovat o tom, které trestné činy stíhat a které naopak nestíhat. To by byla velmi nebezpečná situace, neboť jenom nezávislý a nestranný soud je orgánem, který je oprávněn rozhodovat o vině a trestu.

Zásada legality, jinak řečeno povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, může být uplatňována pouze v případě, že jsou k tomu splněny zákonem předvídané podmínky. V tomto ohledu tak zásada legality přímo souvisí se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů, o které bude pojednáno níže.

V právním prostřední většinou nic neplatí bez dalšího, a tak je tomu i v případě zásady legality, kde existuje celá řada zákonem stanovených výjimek, díky kterým státní zástupce stíhat určité osoby vůbec nesmí, případně rozhodnutí o stíhání či nestíhání závisí na jeho vlastním uvážení.

Státní zástupce nesmí stíhat osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, jestliže se například jedná o osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva a které jsou díky tomuto svému postavení vyňaté z pravomoci OČTŘ. Dále se jedná o případy, kdy je trestní stíhání nepřípustné či poškozený nedá souhlas s trestním stíháním v zákonem předvídaných případech.

Zásada oportunity, tedy výjimka z obecného pravidla, dopadá na případy, ve kterých rozhodnutí o zahájení či nezahájení trestního stíhání závisí na rozhodnutí státního zástupce. Jedná se o takové skutky, ve kterých je na místě zastavení

trestního řízení pro neúčelnost, pro nedostatek společenské škodlivosti, případně při využití odklonů trestního řízení.²⁷

Zásada vyhledávací a zásada materiální pravdy

Zásada vyhledávací spočívá v povinnosti nejen státního zástupce, ale všech OČTŘ zjišťovat právně relevantní skutečnosti a vyhledávat o nich důkazy i bez návrhu stran. Tato zásada je významná především v tom, že státní zástupce, respektive i ostatní OČTŘ mají povinnost vyhledávat důkazy, které svědčí nejen o vině obžalovaného, ale zároveň i o jeho nevině. Výsledkem dokazování tak musí být zjištění takového skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Orgány činné v trestním řízení tak hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení, založeného na pečlivém zvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Při tomto postupu se hodnotí všechny důkazy, a to jak samostatně, tak i ve vzájemné souvislosti. Hodnocení důkazů musí být řádně odůvodněno tak, aby bylo možné přezkoumat postup při hodnocení důkazů. Tento postup je třeba vyčerpávajícím způsobem popsat a odůvodnit. Shora uvedená povinnost při hodnocení důkazů je nezbytnou součástí každého rozhodnutí, které státní zástupce v přípravném řízení učiní, a je to samozřejmě jedno z kritérií, na základě kterého je možné v dalších fázích trestního řízení posuzovat zákonnost provedeného úkonu.²⁸

Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů

Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů navazuje na zásadu vyhledávací i na zásadu materiální pravdy, kdy k zahájení trestního stíhání je možné přistoupit jen v těch případech, kdy je dostatečně odůvodněn závěr, že byl spáchán trestný čin, a dále závěr, že tento trestný čin spáchala konkrétní osoba. V tomto případě pak pro zahájení trestního stíhání postačí vyšší pravděpodobnost tohoto závěru. Trestní stíhání je zahájeno doručením usnesení o zahájení trestního stíhání dle ust. §160 odst. 1 trestního řádu obviněnému. Ve většině případů toto usnesení

²⁷ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k 01.03.2018. Praha: Leges, 2010, str. 139.

²⁸ Ust. §2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů

vyhotovuje policejní orgán, který jej pak předkládá dozorujícímu státnímu zástupci. Státní zástupce může sám, aniž by k tomuto rozhodnutí byl někým iniciován, rozhodnout o zrušení tohoto usnesení, a to zejména pro jeho nezákonnost. Mnohem častějším případem je však přezkum vydaného usnesení na základě stížnosti obviněného, který si proti usnesení může prostřednictvím policejního orgánu podat stížnost. Policejní orgán následně tuto stížnost spolu se spisovým materiálem předkládá státnímu zástupci k posouzení. Státní zástupce přezkoumá vydané usnesení v celém rozsahu, kdy není vázán důvody uvedenými ve stížnosti obviněného. Závěr o zrušení usnesení policejního orgánu či o zamítnutí stížnosti obviněného však musí být řádně odůvodněn. V případě, že usnesení o zahájení trestního stíhání vydá sám státní zástupce, případně dá pokyn k jeho vydání policejnímu orgánu, rozhoduje o případné stížnosti státní zástupce, *nejbliže nadřízeného státního zastupitelství*.

Zásada přiměřenosti

Zásadu přiměřenosti můžeme použít jako zásadní hodnoticí kritérium proto, jakým způsobem si OČTŘ mohou dovolit v rámci objasňování trestné činnosti a obstarávání důkazů o ní zasahovat do základních lidských práv a svobod. Vzhledem k postavení státního zástupce, o němž už bylo pojednáno, je jasné, že i dohled nad dodržováním právě této zásady je v přípravném řízení především na něm. Tato zásada je konstruována tak, že OČTŘ musí v rámci trestního řízení postupovat tak, aby bylo co nejméně zasahováno do základních lidských práv a svobod. Podle ust. §2 odst. 1 trestního řádu lze do práv osob, vůči nimž směřují jednotlivé úkony, zasahovat jen v odůvodněných případech, na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. S touto zásadou se pak lze setkat i na jiných místech trestního řádu, například při použití operativně pátracích prostředků, které lze podle trestního řádu použít jen v případech, kdy nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo by jeho dosažení bylo podstatně sníženo. Na tuto zásadu je tak třeba myslet zejména při odůvodňování návrhů, podnětů či přímo rozhodnutí o použití nejen operativně pátracích prostředků.

2.2 Dozor nad přípravným řízením

Ačkoliv má státní zástupce postavení orgánu činného v trestním řízení a trestní řád jej opravňuje provést osobně jakýkoliv vyšetřovací úkon nebo i celé vyšetřování, nejčastějším případem je, že prověřování a následně i vyšetřování provádí policejní orgán. Státní zástupce v tomto případě vystupuje zejména jako dozorový orgán, který vede dozorový spis, a na prověřování participuje zejména při rozhodování o použití jednotlivých institutů dle trestního řádu.

K tomuto je ale podle mého názoru nutné zmínit, že je to právě přípravné řízení, kde se vytváří podmínky pro pozdější řízení před soudem, a to zejména tím, že se zajišťují potřebné důkazy. Tuto úlohu z největší části sice plní policejní orgány, nicméně je to později státní zástupce, který stojí před soudem v pozici strany, která má dokázat vinu obžalovaného. Nejen tedy v zájmu dosažení účelu trestního řízení, ale i v zájmu vlastní odpovědnosti při řízení před soudem by měl státní zástupce klást důraz na kvalitně odvedenou práci ze strany policejního orgánu.

Dozor nad přípravným řízením se v praxi projevuje v několika rovinách. Základem dozorové funkce státního zástupce je jeho oprávnění vstupovat do jinak policejního systému evidence trestního řízení. Státní zástupce tak může nahlížet do jednotlivých spisů, které jsou vedeny pod čísly jednacímí policejním orgánem. Nad rámec tohoto oprávnění se po zahájení úkonů trestního řízení dle ust. §158 odst. 3 trestního řádu automaticky vytiskne záznam o zahájení úkonů trestního řízení na státním zastupitelství, kde je skutku popsanému v předmětném záznamu přidělena spisová značka státního zastupitelství. Tímto zároveň vzniká dozorový spis, který je následně přidělen konkrétnímu státnímu zástupci k výkonu dozoru. Do dozorového spisu se postupně zakládají veškeré dokumenty, které s danou věcí souvisí. Mezi tyto dokumenty můžeme řadit usnesení o zahájení trestního stíhání ve smyslu ust. §160 odst. 1 trestního řádu, záznam o sdělení podezření dle ust. §179g odst. 1 trestního řádu, zprávy o prodloužení lhůty prověřování či vyšetřování, rozhodnutí vydané ze strany státního zástupce, zejména souhlasy s využitím

různých institutů dle trestního řádu²⁹, a zároveň záznamy o prověřce ve věci ze strany státního zástupce. Dozorový spis potom kopíruje pohyb spisového materiálu vedeného ze strany policejního orgánu v dané věci, tzn., že v případě postoupení věci například z důvodu věcné či místní příslušnosti, je postupován ze strany státního zástupce i dozorový spis. Při odvolání je dozorový spis předkládán nadřízenému státnímu zástupci atd.

Vedení dozorového spisu je tedy formální záležitostí, které slouží k doзору nad přípravným řízením. K tomu, aby státní zástupce mohl aktivně ovlivňovat přípravné řízení, slouží celá řada oprávnění, která jsou uvedena zejména v ust. §157 odst. 2 trestního řádu, které se týká zejména případů, ve kterých se dosud vede prověřování. Mezi tato oprávnění patří zejména vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení, dále může státní zástupce odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu, případně může dočasně odložit trestní stíhání. Další oprávnění státního zástupce, která se týkají zejména vyšetřování, jsou uvedena v ust. §174 odst. 2 trestního řádu. Podle tohoto ustanovení může státní zástupce dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů, vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje; může se zúčastnit provádění úkonů policejního orgánu, jako jsou například výslechy svědků atd., což je podle mého názoru velmi pozitivní pro všechny zúčastněné strany. Státní zástupce se zde může nejen doptat na některé otázky, které on sám považuje za důležité pro dokazování, ale zároveň i dohlédnout na zákonnost celého úkonu, což je jistě i ve prospěch obviněných. Dále uvedené ustanovení opravňuje státní zástupce osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování, vrátit věc policejnímu orgánu s pokyny k doplnění, rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu.

²⁹ Viz podkapitola 2.3

Kromě úpravy v trestním řádu je problematika dozoru nad přípravným řízením dále rozvedena v pokynu obecné povahy č. 9/2019, který na úpravu obsaženou v trestním řádu navazuje a dále ji rozvádí. V uvedeném podzákonném předpise nalezneme například postup v případě zjištění závažných nedostatků v postupu policejního orgánu, podle kterého je státní zástupce oprávněn tyto nedostatky zpracovateli písemně vytknout, a v případě velmi závažných nebo opakovaných nedostatků je oprávněn též upozornit vedoucího pracovníka příslušného policejního orgánu.³⁰

Dalším důležitým institutem, který se týká dozoru nad přípravným řízením a se kterým se lze setkat v článku 8 POP 9/2019, je institut prověrek spisového materiálu policejního orgánu. Prověrky spisových materiálů policejního orgánu provádí státní zástupce zejména ve vazebních věcech a ve věcech skutkově, důkazně či právně složitých, zpravidla nejméně jedenkrát za měsíc.

Já osobně jsem pro co největší, nikoliv jen formální spolupráci státních zástupců s policejním orgánem, neboť jsou to právě oni, kteří disponují právním vzděláním, a svými znalostmi mohou při úzké spolupráci s policejním orgánem přispět k co nejkvalitnějšímu zpracování spisového materiálu ve fázi před podáním obžaloby či jiným rozhodnutím ve věci.

Problém lze spatřovat v tom, že jakmile policejní orgán provede nějaký úkon na pokyn státního zástupce, již by o něm neměl v případě stížnosti rozhodovat ten státní zástupce, který takovýto pokyn vydal.

Domnívám se, že i z tohoto důvodu jsou vztahy mezi policejním orgánem a státním zastupitelstvím na různých úrovních napříč celou ČR rozdílné. Někde funguje pouze formální spolupráce, někde jsou naopak policejní vyšetřovatelé se státními zástupci v úzkém kontaktu.

Já osobně pracuji jako vyšetřovatel na takovém organizačním článku SKPV, kde bohužel absentuje větší spolupráce mezi příslušníky, zabývajícími se operativní

³⁰ Čl.8 POP č. 9/2019

činností, a vyšetřovateli. Toto ve výsledku může vést k tomu, že se do vyšetřování dostane spis, ve kterém chybí úkony, které měly být provedeny ještě před vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání a jejich absence může vést k ohrožení řádného objasnění celé věci. Stejně jako vnímám já z pozice vyšetřovatele tento problém, věřím, že i státní zástupci nemohou být nadšeni, když se jim předloží spis s návrhem na podání obžaloby, a v této fázi zjistí, že ve věci nebyly provedeny některé úkony, které by oni sami pro dokazování před soudem ocenili. Ne vždy je v této fázi možné vrátit spisový materiál policejnímu orgánu k dopracování, to například zejména z důvodu absence provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů.

Jako řešení nastíněné situace je možné uvést návrh na častější provádění prověrek spisového materiálu vedeného ze strany policejního orgánu dle čl. 10 POP č. 9/2019. Toto řešení však naráží na další problém, kterým je přetížení některých státních zastupitelství, zejména těch okresních. V porovnání například s krajskými státními zastupitelstvími je na okresních státních zastupitelstvích počet státních zástupců v silném nepoměru k nápadu zpracovávané agendy. V důsledku toho nemají státní zástupci tolik prostoru na to, aby se mohli věnovat jednotlivým kauzám a hlouběji spolupracovat s policejním orgánem. Na místě je tedy provést analýzu nápadu na jednotlivých OSZ a přijmout k tomu odpovídající personální opatření. K rovnoměrnému rozložení a personální stabilitě pracovních míst na jednotlivých SZ má sloužit dohoda o systemizaci početních stavů na jednotlivých SZ. Výpočet systemizace míst státních zástupců provádí do konce května každého kalendářního roku Nejvyšší státní zastupitelství. Výpočet se provádí na základě počtu záznamů o zahájení trestního stíhání, počtu usnesení a opatření dle ust. §159a odst. 1 trestního řádu, počtu trestních oznámení, vedených v rejstříku pod značkou ZN (všeobecný rejstřík), ZT (dozor v trestním řízení), ZK (dozor ve zkráceném přípravném řízení).³¹ Systemizace se však týká jednotlivých tabulkových míst a nikoliv samotných státních zástupců, kterých je na některých místech i přes volné tabulky nedostatek.

³¹ LATA, Jan. Zákon o státním zastupitelství: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 163-164.

I v rámci prověrek je však třeba brát v potaz problematiku příslušnosti o rozhodování o stížnostech policejního orgánu. V tomto ohledu lze upozornit na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2013, Sp. zn. 5 Tz 94/2012-36, ve kterém Nejvyšší soud řešil stížnost pro porušení zákona, podanou ze strany ministra spravedlnosti, pro nezákonnost spočívající v tom, že dozorující státní zástupce rozhodl sám o stížnosti policejního orgánu, ačkoliv předtím policejnímu orgánu v rámci prověrky spisu uvedl následující: „Neshledává žádné zvláštní okolnosti, které by bránily v postupu podle § 160 odst. 1 tr. ř., neboť základní otázky jsou vyřešeny spolehlivě.“ I když se výslovně nejednalo o pokyn k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání, Nejvyšší soud vycházel z obsahu tohoto přípisu a na základě toho označil dozorujícího státního zástupce za nepřislušného k rozhodnutí o stížnosti a napadené rozhodnutí zrušil.

Dosud jsem se věnoval zejména dozoru státního zastupitelství nad činností policejního orgánu, je však na místě zmínit i oprávnění státního zástupce provést sám celé vyšetřování nebo jeho jednotlivý úkon. Tento postup se však v praxi uplatňuje pouze výjimečně, spíše vůbec. Je to zejména z důvodu technického a materiálního vybavení státního zastupitelství. V tomto směru je policejní orgán na úplně jiné, nesrovnatelné úrovni.

Další problematickou záležitostí, kterou je nutno v souvislosti s dozorem nad přípravným řízením zmínit, je tzv. rozvrh práce, který v soustavě SZ absentuje. Jednotlivá státní zastupitelství se v tomto ohledu řídí opatřeními vedoucích státních zástupců, kterým se vydává organizační řád jednotlivých SZ. V rámci těchto organizačních rádu se v souladu s ust. §8 odst. 3 zákona o SZ, ve spojení s čl. 2 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 4/2009, Vzorový organizační řád zastupitelství, stanoví jednotlivé specializace, podle kterých je potom nápad jednotlivých trestních věcí přidělován příslušným státním zástupcům.

V praxi to funguje například tak, že jsou na jednotlivých státních zastupitelstvích vyčleněni státní zástupci, kteří mají přidělenou specifickou agendu, například problematika toxik, mládeže, násilí, majetkové trestné činnosti, hospodářské trestné činnosti atd. Tento stav je podle mého názoru nebezpečný především v tom, že zejména pachatelé sofistikované trestné činnosti mohou být

dopředu seznámeni s tím, kdo v daném obvodu dozoruje jaký úsek trestné činnosti a podle toho například zvolit místo spáchání trestného činu, nebo například i sídlo společnosti. Toto je samozřejmě postup, který musí být spojen s nepoctivou prací některého ze státních zástupců, kterých, pevně věřím, mnoho není.

Naopak výhodou tohoto systému je, že státní zástupci jsou skutečnými odborníky v přidělené oblasti, a jejich činnost by měla být o to efektivnější.

Další variantou, se kterou se lze v tomto ohledu setkat, je přidělení nápadu trestné činnosti podle místa spáchání. Toto řešení taktéž nepovažuji za vhodné, a to ze zcela shodných důvodů, a dále i s ohledem na to, že nápad trestné činnosti je většinou koncentrovaný k určitým kriminálně závadovým místům a není rovnoměrně rozprostřen na území okresu, což v důsledku může vést k přetížení těch státních zástupců, kteří mají přidělenou onu problematickou část okresu.

Podle mého názoru by bylo vhodné, kdyby o rozdělení nápadu trestné činnosti rozhodoval automatizovaný systém, jako je tomu u soudů, kdyby na určitou problematiku byli vyčleněni alespoň dva státní zástupci, kterým by byla věc rozdělena tak, aby nebylo dopředu možné vědět, kdo se danou věcí bude zabývat. Toto ovšem dále naráží na celou řadu dalších mechanismů v rámci soustavy SZ, které by i přes takovýto systém umožňovaly dopravit věc ke konkrétnímu státnímu zástupci bez ohledu na rozvrh práce. Toto je tak další problém, který svědčí pro vynětí SZ ze soustavy moci výkonné a vyvolává potřebu posílení nezávislosti a nestrannosti jednotlivých státních zástupců.

2.3 Role SZ při realizaci jednotlivých institutů dle trestního řádu

Jak už vyplývá z předchozí kapitoly, státní zástupce má zásadní vliv na přípravné řízení díky celé řadě mocenských oprávnění, a to nejen vůči policejnímu orgánu. Na následujících řádcích jsou rozebrány jednotlivé instituty trestního řádu z pohledu oprávnění státního zástupce. Jejich rozsah význam státního zástupce v přípravném řízení jenom podtrhuje.

2.3.1 Zajištění věcí důležitých pro trestní řízení

V rámci řádného objasnění trestné činnosti je někdy nezbytné zajištění určité věci, respektive takové věci, která je důležitá pro trestní řízení. Jedná se tedy o věci, které mohou například sloužit jako důkaz, nebo věci, u nichž připadá v úvahu jejich propadnutí či zabránění. Při definování pojmu věc lze vycházet z občanského zákoníku, podle kterého je věcí vše, co slouží potřebě lidí a je to odlišné od člověka. Díky tomu se tak můžeme pro potřeby trestního řízení setkat se zajišťováním věcí různého typu, ať už se jedná o věci movité v podobě zbraní, nástrojů či jiných předmětů užitých ke spáchání trestného činu, tak i o věci nemovité. Povinnost vydat takovou věc má každý, kdo ji má u sebe. Oprávnění požadovat vydání věci má v přípravném řízení policejní orgán, státní zástupce a v řízení před soudem samosoudce či předseda senátu.

Pro účely této diplomové práce je důležitý zejména postup při vydání věci v rámci přípravného řízení, respektive postup, kdy osoba, která má věc u sebe dobrovolně, tuto věc nevydá. V takovém případě je pak na místě odnětí věci. Příkaz k odnětí věci má povahu opatření, které může být kromě jiného vydáno jen po předchozím souhlasu státního zástupce. Souhlasu není třeba, pokud věc nesnese odkladu, například z důvodu, že hrozí zničení věci. Státní zástupce tedy rozhoduje o postupu policejního orgánu, kdy jednak poskytuje předběžný souhlas na základě informací ze spisu, jednak rozhoduje o vydání příkazu k odnětí věci v případě, že jej policejní orgán vydal bez jeho předchozího souhlasu. Pokud státní zástupce zjistí, že věc byla odňata nezákonně, je na místě, aby takové rozhodnutí zrušil. Pokud je rozhodnutí v souladu se zákonem, je o tom taktéž třeba učinit zápis a tento zaznamenat do dozorového spisu.

Dále pod kategorií zajištění věcí můžeme zařadit zajištění nástrojů a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty. O zajištění věci, u které je důvodné podezření, že se jedná o nástroj či výnos z trestné činnosti, může rozhodnout předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce či policejní orgán, ten však pouze se souhlasem státního zástupce.

Role státního zástupce je zde tedy opětovně dvojí povahy, jednak státní zástupce může sám o zajištění takové věci rozhodnout a jednak se podílí na zajištění

takových věcí v případě, že věc zajišťuje policejní orgán. Tento podíl spočívá v tom, že na odůvodněnou žádost policejního orgánu vydá předchozí souhlas se zajištěním předmětné věci, nebo také v tom, že přezkoumá rozhodnutí policejního orgánu o zajištění věci v případech, kdy věc nesnesla odkladu, a policejní orgán postupoval bez předchozího souhlasu státního zástupce. Obzvláště v dnešní době, kdy se ve velkém rozmáhá IT kriminalita a trestná činnost se ve velkém přesouvá do kyberprostoru, jsou případy, kdy policejní orgán nemá prostor vyčkávat na předchozí souhlas státního zástupce velmi časté. Pachatelé takovéto trestné činnosti po obdržení finančních prostředků od poškozených tyto okamžitě přeposílají nejen na své účty, které jsou často vedeny v zahraničí, ale i na účty dalších poškozených, čímž se snaží co nejvíce ztížit jejich zajištění.

Z těchto důvodů je jistě dobře, že policejní orgán může zajistit například odcizené finanční prostředky ihned po přijetí oznámení, na státním zástupci pak je, aby usnesení o zajištění nástrojů a výnosů z trestné činnosti přezkoumal a buď vydal dodatečný souhlas se zajištěním, případně rozhodnutí policejního orgánu zrušil.

2.3.2 Zajištění osob důležitých pro trestní řízení

Při zajištění osob důležitých pro trestní řízení je z pohledu státního zástupce významný zejména institut zadržení dle ust. §76 odst. 1 trestního řádu. Jedná se o postup, v rámci kterého policejní orgán provádí v naléhavých případech omezení osobní svobody osoby, u které je dán některý z důvodů vazby, i když proti této osobě dosud nebylo zahájeno trestní stíhání. Zadržet osobu bezprostředně po spáchání trestné činnosti je možné i bez předchozího souhlasu státního zástupce, jestliže věc nesnesla odkladu a souhlasu nelze předem dosáhnout. Zejména se jedná o případy, kdy byl pachatel přistižen přímo při spáchání trestného činu nebo na útěku po spáchání trestného činu. V takových případech je pak nutné neprodleně státního zástupce o zadržení vyrozumět, a to i včetně uvedení důvodů, které k zadržení osoby vedly, a se sdělením, jaký bude další procesní postup se

zadrženým.³² Státní zástupce na základě těchto informací opatření policejního orgánu přezkoumá a v případě zjištění nezákonného postupu rozhodne o propuštění osoby ze zadržení.

Jestliže to shora uvedené okolnosti nevylučují, je na místě vyžádat si před realizací zadržení předchozí souhlas státního zástupce. Vyžádání probíhá prostřednictvím písemné žádosti, ve které jsou důkladně popsány okolnosti případu tak, aby z nich bylo zřejmé, na základě jakých důvodů má být osoba zadržena. Samozřejmě se lze v praxi setkat i s případy, kdy takovýto postup není možný a je třeba jednat neprodleně. V takovýchto případech je pak možné vyžádat si předchozí souhlas státního zástupce i prostřednictvím telefonu. Státní zástupce o udělení souhlasu se zadržením, včetně důvodů naléhavosti, učiní zápis do dozorového spisu.

2.3.3 Domovní prohlídka, osobní prohlídka a prohlídka „jiných prostor“

V trestním řádu se lze setkat s domovní a osobní prohlídkou a dále pak s prohlídkou jiných prostor a pozemků. Domovní prohlídku lze vykonat, je-li důvodné podezření, že se v bytě či jiné prostoře sloužící k bydlení nebo prostorách k nim náležejícím je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení. Ze stejných důvodů lze provést i prohlídku prostor nesloužících k bydlení a pozemků, které nejsou veřejně přístupné. Osobní prohlídka se pak provádí v případech, je-li důvodné podezření, že osoba má u sebe věc důležitou pro trestní řízení.

Vzhledem k tomu, že se v případě domovní prohlídky jedná o velmi vážný zásah do práv a svobod jednotlivce, je rozhodnutí o nařízení domovní prohlídky vloženo do pravomoci soudu. Domovní prohlídku v přípravném řízení provádí policejní orgán, nic však nebrání tomu, aby se domovní prohlídce účastnil státní zástupce osobně. Postup před zahájením domovní prohlídky je takový, že policejní orgán podá dozorujícímu státnímu zástupci podnět k vydání návrhu na vydání

³² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 969–970

příkazu k domovní prohlídce. Policejní orgán do svého podnětu shrne skutkový stav věci a odůvodní nutnost provedení domovní prohlídky. Ve stádiu prověřování pak zdůvodní i neodkladnost a neopakovatelnost předmětného úkonu. Státní zástupce pak důvody k provedení domovní prohlídky přezkoumá, a pokud se s nimi ztotožní, podá okresnímu soudu, v jehož obvodu je činný, návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce. Důvody, které uvedl policejní orgán a potažmo i státní zástupce, soud přezkoumá a v případě, že je shledá důvodnými a zákonnými, vydá příkaz k provedení domovní prohlídky. Ačkoliv je to soud, kdo má konečné slovo při nařizování domovní prohlídky, je nutné, aby byl řádně odůvodněn jak podnět policejního orgánu, tak i návrh státního zástupce.

Příkaz vydaný ze strany soudce je nezbytný i v případě tzv. nebytové prohlídky, která se týká prostor a pozemků, které neslouží k bydlení.

Nařízení osobní prohlídky již není v přípravném řízení v pravomoci soudu ale státního zástupce. Se souhlasem státního zástupce pak může osobní prohlídku provést policejní orgán, tento ji může provést i bez souhlasu státního zástupce v zákonem předvídaných situacích; mezi tyto situace patří například osobní prohlídka zadržené, zatčené nebo u osoby, která se bere do vazby, jestliže existují podezření, že má u sebe zbraň nebo jinou věc, která by mohla ohrozit bezpečnost osoby omezené na osobní svobodě, ale i jiných osob či například u osoby, která byla přistižena při spáchání trestného činu.

2.3.4 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (dále jen odposlech) a využití získaných poznatků k důkazním účelům lze použít pouze za předpokladu splnění zákonem předvídaných podmínek. Mezi tyto podmínky patří vedení trestního řízení pro zločin, na který zákon stanoví horní hranici trestní sazby nejméně osm let, a dále pak pro taxativně vyjmenované trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby nehraje roli.

Ze shora uvedených podmínek lze užití odposlechu nařídít v případech, kdy lze důvodně předpokládat, že jim budou sděleny významné skutečnosti pro trestní řízení.

Stejně jako u domovních prohlídek je i tento postup významným zásahem do základních svobod člověka. Proto i zde existuje obdobný postup, který použití odposlechů podmiňuje. Příkaz k odposlechu vydává soudce, v jehož obvodu je činný státní zástupce. Příkaz musí být vydán písemně, musí být odůvodněn a musí v něm být stanovena doba, po kterou bude odposlech prováděn. Nejdelší přípustná doba provádění odposlechu činí čtyři měsíce. Prodloužení je možné pouze na základě rozhodnutí soudu vyššího stupně. Po pravomocném ukončení věci, ve kterém bylo použito odposlechu, státní zástupce v přípravném řízení poučí osobu o tom, že u ní byl nařízen odposlech, a o právu podat ve lhůtě do šesti měsíců ode dne doručení tohoto poučení návrh Nejvyššímu soudu na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu.

I v případě odposlechů vydává soudce příkaz na základě návrhu státního zástupce, a ten pak na základě podnětu policejního orgánu.

2.3.4 Vazba

Vazba je institut, v rámci kterého dochází k omezení osobní svobody obviněného, vůči kterému je vedeno trestní řízení. Z uvalení vazby nelze v žádném případě vyvozovat žádné závěry o vině či nevině obviněného. Účelem tohoto opatření je čistě jen zajištění účelu trestního řízení. To jinak řečeno znamená zabránit obviněnému v maření či ztěžování provádění důkazů, vyhýbání se trestnímu řízení nebo trestu, případně mu zabránit v dokonání trestného činu nebo páčání trestné činnosti. Z těchto jednání, která by mohla mařit řádné objasnění věci, vyplývají, tři zákonem předvídané vazební důvody. Podle těchto důvodů rozlišujeme vazbu útěkovou, koluzní a předstižnou.

Význam státního zástupce při realizaci shora uvedeného institutu spočívá hned v několika prvcích. Jednak je to státní zástupce, kdo podává soudu návrh na vzetí obviněného do vazby. O vzetí do vazby však rozhoduje pouze soud. Dalším úkolem státního zástupce při realizaci tohoto opatření je průběžné vyhodnocování trvání důvodů, pro které byl obviněný vzat do vazby, přičemž v případě zjištění, že tyto důvody pominuly, může státní zástupce sám rozhodnout o propuštění obviněného z vazby. O propuštění obviněného z vazby může rozhodnout i na základě žádosti obviněného. Pokud ovšem této žádosti nevyhoví, je povinen tuto

žádost předložit soudu. Dalším úkolem státního zástupce je každé tři měsíce od vzetí obviněného do vazby podávat nejdéle patnáct dní před skončením této tříměsíční lhůty návrh soudu na prodloužení vazby, trvají-li její důvody.

2.3.5 Operativně pátrací prostředky

Operativně pátracími prostředky rozumíme souhrn opatření, která policejní orgán utajeným způsobem využívá ke zjišťování skutečností důležitých pro trestní řízení. Jedná se o soubor opatření, která jsou upravena v trestním řádu, přičemž zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při jejich zákonném použití mohou být použity jako důkaz v trestním řízení.

Mezi operativně pátracími prostředky patří předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Ačkoliv se jedná o opatření, která v souladu s trestním řádem využívají policejní orgány, i zde je zákonem předvídaná kooperace se státním zástupcem. Tato kooperace spočívá zejména v povolování použití operativně pátracích prostředků.

Při použití předstíraného převodu dochází k předstírání koupě, prodeje nebo jinému způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, jejíž držení je nepřipustné, která pochází z trestného činu nebo která je určena ke spáchání trestného činu. Kterékoliv z uvedených forem předstíraného převodu musí předcházet písemné povolení státního zástupce. Policejní orgán může předstíraný převod provést i bez předchozího souhlasu státního zástupce, jestliže věc nesnese odkladu. Následně však musí státního zástupce požádat o dodatečné udělení souhlasu, a pokud souhlas do 48 hodin neobdrží, je nucen předstíraný převod ukončit, čímž se veškerý výstup z tohoto opatření stane nepoužitelným pro trestní řízení.

Sledování osob a věcí slouží k získávání poznatků o osobách a věcech důležitých pro trestní řízení bez vědomí dotčených osob, a to prostřednictvím technických nebo jiných prostředků. Opět i zde platí, že při zahájení sledování, v rámci kterého jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, je nutné disponovat předchozím souhlasem státního zástupce, který není třeba pouze v neodkladných případech. Neodkladnost i nutnost použití sledování musí policejní

orgán vždy zdůvodnit tak, aby mohl státní zástupce učinit závěr o vhodnosti a zákonnosti takového postupu.

V rámci sledování osob se můžeme setkat i s postupy, v rámci kterých je sledováním zasahováno do některých základních lidských práv a svobod. Zejména se bude jednat o případy použití prostorových odposlechnů, které mohou být umístěny přímo v domácnostech sledovaných osob. Vzhledem k tomu, že se jedná o závažné narušení základních lidských práv a svobod, je rozhodování o tomto postupu v pravomoci soudu a nikoliv pouze státního zástupce. I zde se však setkáme s účastí státního zástupce, který k vydání tohoto povolení soud sám iniciuje.

Použití agenta se týká především odhalování a dokumentování nejzávažnější trestné činnosti. Pod pojmem agent rozumíme speciálně vyškoleného policistu, který z pokynu svých nadřízených navazuje kontakty se zločineckým prostředím a získává v něm informace o připravovaných či páchaných trestných činech. Při plnění těchto úkolů disponuje agent utajením své pravé identity, kdy k usnadnění průniku do kriminálního prostředí naopak disponuje vytvořenou a smyšlenou legendou o osobní identitě a o jiných skutečnostech, které se týkají jeho osoby a činnosti.³³ Agent tak například může vykonávat hospodářskou činnost, jejíž výkon za normálních okolností vyžaduje zvláštní oprávnění, povolení nebo registraci.

Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi specifickou činnost, podléhá použití agenta povolení vrchního soudu, tento tak činí na návrh vrchního státního zástupce, v jehož obvodu je státní zástupce podávající návrh činný. Návrhem na povolení použití agenta však činnost státního zástupce nekončí, naopak nasazení agenta pro státního zástupce znamená kontrolovat zákonnost jeho použití. Po ukončení

³³ MUSIL, Jan. Některé prostředky trestního práva procesního a policejního práva v boji proti organizované kriminalitě v mezinárodním srovnání, In SCHEINOST, Miroslav. Organizovaná kriminalita z pohledu kriminologie a trestního práva: sborník studií k problematice organizované kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, str. 36.

činnosti agenta předkládá policejní orgán státnímu zástupci záznam obsahující výstup o jeho nasazení.³⁴

2.4 Rozhodnutí ve věci

Ponecháme-li prozatím stranou podání obžaloby, disponuje státní zástupce celou řadou jiných možností, jakým způsobem ukončit přípravné řízení.

V rámci prověřování, tedy v době, kdy prozatím nebylo vydáno a doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání, může státní zástupce, případně i policejní orgán rozhodnout o odložení věci, a to například proto, že ve věci nejde o podezření z trestného činu, a není na místě věc vyřídit jinak. Jiným vyřízením je například odevzdání věci příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo kázeňskému či kárnému projednání.

Další, velmi častou variantou odložení, je stav prověřování, při kterém se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájení trestního stíhání. V takovém případě se věc odkládá z důvodu neznámého pachatele.

V případech, kdy obviněnému za řešený skutek hrozí trest, který je zcela bez významu vedle trestu, který byl již obviněnému uložen pro jiný čin, nebo který ho podle očekávání postihne, může státní zástupce, potažmo policejní orgán rozhodnout o odložení věci pro neúčelnost.

Jedině státní zástupce pak může rozhodnout o odložení věci za použití tzv. materiálního korektivu, který státnímu zástupci umožňuje zastavit trestní stíhání v případě, že účelu trestního řízení bylo již dosaženo; k tomuto státní zástupce dospěje celkovým posouzením skutku, tedy s přihlédnutím k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolností, za nichž byl čin spáchán, k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu.

³⁴ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k 01.03.2018. Praha: Leges, 2010, str. 453.

V rámci vyšetřování (tedy v takovém stádiu přípravného řízení, když již bylo zahájeno trestní stíhání) se můžeme setkat s důvodem pro ukončení trestního stíhání, který se nazývá postoupení věci. Toto je založeno na zjištění, že ve věci nejde o spáchání trestného činu, ale není vyloučeno, že by se ve věci mohlo jednat o přestupek či kárné provinění. V takovémto případě postoupí státní zástupce spis věcně a místně příslušnému orgánu, který je oprávněn o takové věci rozhodnout. Dalším významným oprávněním státního zástupce ve vyšetřování je zastavení trestního stíhání. Zastavit trestní stíhání může státní zástupce v případě, že se skutek, o němž se řízení vede, nestal, nebo se stal, ale se nejedná o trestný čin a není na místě postoupení věci, není dostatečně prokázáno, že skutek spáchal obviněný, je-li trestní stíhání nepřijatelné, nebyl-li v době trestního stíhání obviněný pro nepřičetnost trestně odpovědný, anebo trestnost stíhaného skutku zanikla.

Shora uvedené důvody jsou obligatorní, a pokud jsou splněny uvedené podmínky, státní zástupce tak o zastavení trestního stíhání rozhodnout musí. Trestní řád však počítá s dalšími důvody, kdy může státní zástupce zastavit trestní stíhání, avšak je to na jeho uvážení. Případ, ve kterém se uplatní tato zásada oportunity, je například již popsána neúčelnost trestního stíhání nebo využití materiálního korektivu.

Státní zástupce při zastavení trestního stíhání rozhoduje usnesením. Toto usnesení o zastavení trestního stíhání je státní zástupce povinen bezodkladně doručit na Nejvyšší státní zastupitelství, které v případě zjištění nezákonného postupu může toto usnesení do třech měsíců zrušit.

Možnost zastavit trestní stíhání je to nejnebezpečnější oprávnění, kterým státní zástupce disponuje, jak už jsem uvedl v první kapitole, ani při odstranění institutu dohledu nemám obavy o postavení obviněného v trestním řízení. Nebezpečí vidím právě v případech, kdy státní zástupce rozhodne o zastavení trestního stíhání. Přezkum těchto rozhodnutí ze strany Nejvyššího státního zastupitelství vidím jako naprosto nezbytný i v případě, že by státní zastupitelství bylo podřazeno do moci soudní.

De lege ferenda bych ocenil oprávnění pro policejní orgán podat námítky proti rozhodnutí či pokynu státního zástupce, který vede k zastavení trestního

stíhání či například odložení věci. V tomto případě je to totiž policejní orgán, který je detailně seznámen s podrobnostmi případu, a přezkum jeho pochybností o tom, zda je pokyn či rozhodnutí státního zástupce na místě, či nikoliv, by rozhodně vedl k ochraně veřejného zájmu na tom, aby byly stíhány všechny trestné činy, o nichž se státní zástupce dozví. V tomto ohledu lze upozornit na kauzu z poslední doby, která se týkala bývalé ministryně Kláry Dostálové, která z peněz určených pro její poslaneckou asistentku financovala automobil, který zakoupila jako narozeninový dárek pro svého manžela. Tyto okolnosti zjistil policejní orgán z odposlechnů, které však z procesních důvodů nebylo možné v daném případě použít. I tak byli policisté přesvědčeni, že důkazní situace umožňuje stíhání jmenované, stejného názoru byl i tehdejší dozorový státní zástupce z Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2. Nadřízené Městské státní zastupitelství v Praze však bylo opačného názoru, a poté, co dozorový státní zástupce odmítl věc vyřešit jiným postupem než dle ust. §160 odst. 1 trestního řádu, byla mu věc odebrána a přidělena k vyřízení jinému státnímu zástupci, pod jehož dozorem policisté věc odložili.³⁵

2.5 Odklony v trestním řízení

Pod pojmem odklony v trestním řízení v užším slova smyslu si lze představit souhrn právních norem, které opravňují orgány činné v trestním řízení projednat a ukončit trestní věc, aniž by muselo dojít k rozhodnutí o vině pachatele trestného činu ze strany soudu. V širším slova smyslu lze pod uvedený pojem zahrnout též různé druhy zkrácených a sumárních řízení. Jedná se o institut převzatý ze zahraničí, který má primárně sloužit k omezení kriminalizace či penalizace méně závažné trestné činnosti, aniž by byla uplatněna zásada ultima ratio. Dalším účelem je samozřejmě snížení zatíženosti soudů, což ve svém důsledku povede k ušetření výdajů vynakládaných na soudnictví.³⁶ Dalším důvodem, proč dochází k rozmachu těchto postupů, je přechod od klasického pojetí trestu k principům restorativní

³⁵ Seznam Zprávy [online]. Copyright © [cit. 02.12.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-policie-chtela-stihat-ministryni-dostalovou-kvuli-nakupi-auta-pro-manzela-210842>

³⁶ ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075982452. str. 24

justice, které jsou založeny na myšlence, že trestný čin primárně nenarušuje právní normy, ale způsobuje újmu a narušuje mezilidské vztahy.³⁷

Odklony můžeme dělit na tzv. odsuzující odklony, jejichž podstata spočívá v odklonění od standardního trestního řízení, které se buď vůbec nekoná, anebo se koná ve značně redukovaném rozsahu a obsahu. Konkrétní podobou takovéto formy odklonu je trestní příkaz. Základní podmínkou užití takového postupu je samozřejmě souhlas obviněného, který se projevuje nepodáním odporu.

Dalším druhem odklonů jsou tzv. neodsuzující odklony, jejichž podstata tkívá v eliminaci nepříznivých důsledků trestní odpovědnosti pachatele. Samotné odsouzení za trestný čin může například značně zkomplikovat uplatnění odsouzeného na trhu práce. Použitím některé z forem neodsuzujících odklonů, kterými jsou například narovnání či podmíněné zastavení trestního stíhání, se tento nepříznivý dopad eliminuje.³⁸

Z pohledu státního zastupitelství jsou důležité právě tyto neodsuzující odklony, spočívající v podmíněném zastavení trestního stíhání, narovnání či podmíněném odložení návrhu na potrestání.

Podmínky podmíněného zastavení trestního stíhání jsou uvedeny v ust. § 307 a násl. trestního řádu. Esenciálními podmínkami, které musí být splněny k uplatnění tohoto institutu, jsou doznání obviněného, náhrada škody, pokud byla trestným činem způsobena, nebo uzavření dohody o její náhradě s poškozeným; obdobné je to s bezdůvodným obohacením, pokud bylo trestným činem získáno. Zároveň musí být splněn požadavek na to, aby takové rozhodnutí bylo možné považovat za dostačující, a to vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu. Narovnání je potom upraveno v ust. §309 a násl. trestního řádu. Vzájemně se tyto instituty od sebe odlišují zejména tím,

³⁷ O restorativní justici – Restorativní justice. Restorativní justice – inovativní přístup k trestnímu právu [online]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/>

³⁸ ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075982452.

že v rámci narovnání dochází jeho schválením k zastavení trestního stíhání. K narovnání je pak možné přistoupit nejen se souhlasem obviněného, ale i poškozeného. U narovnání navíc není nutné přiznání viny, ale postačí prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán.

Podmíněné zastavení návrhu na potrestání je upraveno v ust. §179g trestního řádu. Jedná se o formu odklonu, která se používá v trestních věcech, v nichž se koná zkrácené přípravné řízení.

Na význam odklonů a postavení SZ dlouhodobě poukazuje prof. Musil, z jehož tvrzení vyplývá, že aktuální rozmach odklonů trestní řízení v praxi deroguje ústavní pravidlo, které stanoví, že o vině a trestu za trestné činy rozhoduje soud. Využití odklonu je totiž formou rozhodnutí, kterým se rozhoduje meritum věci. Takovýto postup je samozřejmě na místě z důvodu efektivního řešení zejména bagatelní trestné činnosti, která není náročná na dokazování, a jejíž rychlé vyřízení umožní soudům efektivně rozhodovat ve skutkově složitějších a závažnějších případech.³⁹

Sám považuji užívání odklonů za velmi přínosné pro všechny zúčastněné strany. Obviněný se vyhne nepříznivým důsledkům trestní odpovědnosti, zájmy poškozeného jsou uspokojeny a celá věc je vyřešena rychle a úsporně. Zároveň věřím, že u prvotrestaných osob je použití odklonu dostatečným prostředkem pro jejich nápravu.

³⁹ Musil, J. Ústavněprávní pozice státního zastupitelství. Časopis „Státní zastupitelství“, č. 1/2016, str. 9-12.

3 ROLE STÁTNÍHO ZÁSTUPCE PŘI ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Role státního zástupce při řízení před soudem je založena zejména na zásadě obžalovací, kterou lze považovat za esenciální prvek kontradiktornosti řízení, a tedy práva na spravedlivý proces vůbec. Právě díky této zásadě totiž dochází k rozdělení procesních funkcí mezi tři základní procesní subjekty, kterými jsou obžaloba, obhajoba a soud. Díky tomuto rozdělení se před nezávislým a nestranným soudem řeší spor dvou rovnoprávných procesních stran, kterými jsou žalobce a obhajoba. Rovnoprávnost stran znamená stejná práva pro obě strany, tato práva spočívají v právu podávat návrhy, vyjadřovat se k návrhům a tvrzením protistrany, nabízet důkazy prokazující jejich tvrzení, klást vyslychaným osobám otázky, vyjadřovat se k ostatním prováděným důkazům atd.

K tomuto je však nutno dodat, že ačkoliv je postavení obhajoby a státního zástupce rovnoprávné, jedná se o rovnost pouze co do práv a nikoliv i povinností. Strana obhajoby totiž nemá povinnost prokazovat svou nevinu. Další povinnost, která tvoří překážku pouze státnímu zástupci a nikoliv obhajobě, je nutnost vystupovat v řízení objektivně, nestranně, nezaujatě a nikoliv jednostranně. Z tohoto plyne, že státní zástupce je povinen upozornit i na ty okolnosti a důkazy, které svědčí i ve prospěch pachatele. Obhajoba má v tomto směru dosti výhodnější postavení, neboť obžalovaný může zůstat v naprosté nečinnosti, nemusí vypovídat, ale může například i lhát.

Soud má potom povinnost postupovat tak, aby byl náležitě zjištěn skutkový stav, bez ohledu na aktivitu jednotlivých stran.

Konkrétním projevem zásady obžalovací je pak výlučné právo státního zástupce podat ve věci obžalobu, návrh na potrestání nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu. Dále se pak jedná o právo vzít obžalobu zpět až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě (po zahájení hlavního líčení jen za souhlasu obžalovaného).

Kromě shora uvedených práv státního zástupce se pak zásada obžalovací projevuje též povinností soudu rozhodovat jen o skutku a osobách, které jsou uvedeny v žalobním návrhu.

3.1 Role státního zástupce při hlavním líčení

Hlavní líčení můžeme považovat za naprosto nejdůležitější stádium trestního řízení a nejvýznamnější typ zasedání soudu. Je tomu tak proto, že se právě při hlavním líčení rozhoduje o meritu věci a v nejširší možné míře se zde uplatňují esenciální zásady trestního řízení.

Jak již bylo uvedeno, státní zástupce má při hlavním líčení postavení strany, která zastupuje veřejnou žalobu, a je tak jeho primárním úkolem prokázat vinu obviněného, to samozřejmě za splnění podmínek, které již byly uvedeny v předchozí podkapitole (objektivnost, nestrannost atd.).

Samotné hlavní líčení zahajuje předseda senátu sdělením věci, která bude projednávána. Následně zjišťuje totožnost přítomných osob a kontroluje dodržení lhůty doručení vyrozumění o konání hlavního líčení.⁴⁰ Po tomto úvodním procesu dostane prostor státní zástupce, aby přednesl obžalobu. Po přednesení obžaloby se předseda senátu dotáže poškozených, zda uplatňují nárok na náhradu škody, a poté zpravidla následuje výslech obžalovaného, který má hned zpočátku možnost vyjádřit se ke skutku obsaženému v žalobě. Po provedení tohoto úkonu již pořadí dalšího dokazování řídí předseda senátu, který buď sám provádí jednotlivé důkazy, je-li to vhodné, může tím pověřit státního zástupce nebo obhajobu. Obě strany mohou samy navrhnout, že chtějí předmětný důkaz provést. Státní zástupce pak provádí zejména ty důkazy, které podporují obžalobu. Kromě tohoto má státní zástupce právo navrhnout provedení dalších důkazů, které nebyly obsaženy v obžalobě. Ke každému provedenému důkazu má státní zástupce, stejně tak jako jeho protistrana, možnost se vyjádřit. V případě výsledku klást vyslychané osobě otázky atd. Na konci hlavního líčení se provádí úkon spočívající v uplatnění⁴¹ práva poslední řeči. Jako první závěrečnou řeč provádí státní zástupce, následuje

⁴⁰ Státnímu zástupci, obžalovanému a obhájci, musí být vyrozumění o termínu hlavního líčení doručeno pět pracovních dnů před jeho konáním.

⁴¹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k 01.03.2018. Praha: Leges, 2010, str. 578-584.

poškozený a nakonec obžalovaný. Ten má kromě práva poslední řeči i právo na poslední slovo.

Závěrečná řeč státního zástupce by měla zahrnovat rozbor a zhodnocení skutkových okolností a důkazů, které byly v rámci hlavního líčení provedeny. Co považuje za nesporné, zda souhlasí se stanovenou právní kvalifikací či navrhuje její změnu, jaký druh trestu navrhuje obžalovanému uložit včetně jeho výměry, a to samozřejmě s ohledem na možnosti nápravy obžalovaného a jeho poměry.⁴²

3.2 Opravné prostředky, k nimž je oprávněn státní zástupce

Opravné prostředky v trestním řízení stejně jako v jiných odvětvích práva rozdělujeme na prostředky řádné a mimořádné podle toho, zda směřují proti již pravomocnému či nepravomocnému rozhodnutí. Význam opravných prostředků spočívá zejména v zaručení co nejvyšší míry zákonnosti řízení, neboť trestní řízení je člověkem řízený postup, v němž se tak, jako ve všech činnostech člověka, může objevit chyba. V tomto případě hovoříme o chybě procesní, která by mohla vést k nespravedlivému rozhodnutí.

Mezi řádné opravné prostředky trestního práva řadíme stížnost, odvolání a zvláštní druh opravného prostředku, kterým je odpor směřující proti trestnímu příkazu, jakožto specifickému druhu rozhodnutí.

Mezi mimořádné opravné prostředky patří dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení.

Státní zástupce je oprávněn podat odvolání, stížnost (proti usnesení soudu), dovolání a návrh na obnovu řízení.

Vzhledem k zaměření této práce se budu v této kapitole zabývat zejména uvedením důvodů, pro které může státní zástupce řádných či mimořádných

⁴² JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k 01.03.2018. Praha: Leges, 2010, str. 584-585.

prostředků využít, zejména pak ale vnitřními mechanismy, které se při využití opravných prostředků v soustavě SZ používají.

Odvolání je oprávněn podat státní zástupce proti rozhodnutí soudu jak v prospěch, tak i v neprospěch obžalovaného, a to ze čtyř důvodů, kterými jsou: skutkové, hmotněprávní a procesní vady, porušení ustanovení o řízení předcházející rozsudku. Odvoláním lze z jeho strany napadnout výrok o vině a výrok o trestu. Stejně jako obžalobu může státní zástupce i odvolání vzít zpět až do doby vyhlášení rozsudku soudu druhého stupně.

Stížnost je státní zástupce oprávněn podat proti usnesení soudu, a to proti jakémukoliv usnesení, u něhož zákon podání stížnosti umožňuje. Stížnost může státní zástupce podat ve prospěch i neprospěch jakékoliv osoby, jíž se usnesení dotýká, aniž by byl povinen brát v potaz vůli této osoby.

Dovolání může podat nejvyšší státní zástupce z důvodu nesprávnosti jakéhokoliv výroku v prospěch i neprospěch obviněného. Nejvyšší státní zástupce tak činí na návrh krajského nebo vrchního státního zástupce.

Návrh na obnovu řízení může podat státní zástupce proti některým, již pravomocným rozhodnutím, která vedla k ukončení trestního stíhání. Smyslem tohoto mimořádného opravného prostředku je odstranění nedostatků ve skutkovém zjištění, které vznikly, neboť v původním řízení nebyly známy všechny rozhodné skutečnosti a důkazy, a které vyšly najevo až po nabytí právní moci původního rozhodnutí.⁴³

Státní zástupce může za shora splněných podmínek podat návrh na obnovu řízení, a to opětovně jak v prospěch, tak i neprospěch obviněného. Neprospěchem obviněného rozumíme takovou situaci, při které by zrušení pravomocného

⁴³ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k 01.03.2018. Praha: Leges, 2010, str. 717.

rozhodnutí a vydání nového rozhodnutí mohlo být pro obviněného méně příznivé než rozhodnutí původní.⁴⁴

Z čistě procesního hlediska je nutno upozornit na postup při podání řádného opravného prostředku, který je sice oprávněn podat státní zástupce, který byl činný u řízení prvního stupně, nicméně po podání a odůvodnění odvolání, toto spolu s obsahem dozorového spisu předloží státnímu zástupci nejbližší vyššího SZ. Tento státní zástupce přezkoumá důvodnost řádného opravného prostředku a v případě jeho zjevné neodůvodněnosti vezme opravný prostředek zpět. Jinak vyčká na rozhodnutí soudu a toto spolu se stanoviskem k případnému dovolání či návrhu na podání stížnosti pro porušení zákona sdělí státnímu zástupci činnému v řízení prvního stupně.⁴⁵

Toto je další postup, ve kterém se projevuje absence nezávislosti státního zástupce a je podle mého naprosto zbytečná. Státní zástupce je osobou splňující rozsáhlé požadavky na výkon své funkce a jistě by si zasloužil vyšší důvěru při použití opravného prostředku.

3.3 Dohoda o vině a trestu

Důvodem pro zavedení institutu dohody o vině a trestu do současné právní úpravy bylo očekávání zrychlení trestního řízení před soudem a současně i zjednodušení a zefektivnění trestního řízení. Kromě toho lze účel dohody o vině a trestu spatřovat v ochraně oběti před sekundární viktimizací.⁴⁶

Zrychlení trestního řízení spočívá především v tom, že díky sjednání dohody o vině a trestu odpadne někdy velmi složité dohadovací řízení před soudem,

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k 01.03.2018. Praha: Leges, 2010, str. 720.

⁴⁵ Čl.:114 POP č. 9/2019

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012Sb. In psp.cz [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6ACT=510ACT1=0> [cit. 20.10.2022].

kde se obě zúčastněné strany snaží získat co nejvýhodnější postavení, a za tímto účelem činí různé návrhy na doplnění dokazování, kterými se soud zejména ve skutkově komplikovaných případech musí zabývat. Toto rozsáhlé dokazování je pak velmi finančně i časově náročné. Díky dohodě o vině a trestu se v podstatě neformálním způsobem nabízí možnost obviněnému, aby od tohoto procesu ustoupil, doznal viny a díky tomu získal mírnější trest. Účel trestního řízení spočívá v zájmu na tom, aby byly trestné činy náležitě zjištěny a jejich pachatelé spravedlivě potrestáni. Tohoto je dohodou o vině a trestu dosaženo, a to ještě za současného ušetření nemalých veřejných prostředků.

Za výhodu dohody o vině a trestu lze dále označit samotné odpadnutí dohadovacího řízení, jakožto stresové situace pro obviněného, ale i poškozeného.

Kritika dohody o vině a trestu potom spočívá například v tom, že může jít o čistý kalkul zisků a ztrát, kdy pachatel ve skutečnosti neprojevuje lítost nad spáchaným trestným činem, ale viny prohlašuje pouze pod vidinou nižšího trestu. Takto může učinit navíc velmi formálně, bez projevu emocí. Jsou dotčeny zásady veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti, neboť podstatná část dokazování probíhá v rámci přípravného řízení a nikoliv v řízení před soudem. Podle profesora Musila mohou dohody o vině a trestu způsobit nedozírné škody právnímu státu. Ve společnosti vzniká dojem, že dohadování je zápas ve stylu „něco za něco“, že za peníze se lze vykoupit z trestu. Podobné praktiky vedou k tomu, že je podlamováno právní vědomí společnosti, občané ztrácejí důvěru v justici; to může způsobit fatální politické a sociální důsledky.⁴⁷

Ponecháme-li stranou výhody či nevýhody dohody o vině a trestu, je nutné říct, že tento institut v každém případě významně posiluje postavení státního zástupce v trestním řízení. Státní zástupce je zde tím, kdo má výrazné postavení v procesu nalézání adekvátní trestněprávní sankce. Jeho úkolem je spolu s obviněným a obhájcem dohodnout trest ve všech jeho aspektech, jako jsou jeho druh, výměra, způsob výkonu trestu, délka zkušební doby atd. Státní zástupce pak

⁴⁷ Musil, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1., Dostupné z :<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-1-2008.aspx>

disponuje právem nejen podat návrh na schválení k soudu, ale i vzít tento návrh zpět do jejího schválení.⁴⁸ Hodnocení dohody o vině a trestu není účelem této práce. Z pohledu postavení státního zástupce v trestním řízení je však nutné konstatovat, že zakotvení tohoto institutu do platné právní úpravy v ČR vede k tvrzení, že by státní zastupitelství mělo být zařazeno do moci soudní či jiné moci tak, aby byla posílena jeho nezávislost a nestrannost.

⁴⁸ŠČERBA, Filip. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 9788087576304. str.30-32

4 MEZINÁRODNÍ JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE

Pod pojmem mezinárodní justiční spolupráce si lze představit úpravu postupů justičních, ústředních a jiných orgánů v oblasti mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Základní právní úpravu mezinárodní justiční spolupráce nalezneme v zákoně o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních z. č. 104/2013 Sb., dále jen „ZMJS“ (tento zákon navazuje na rozsáhlou právní úpravu obsaženou jednak v normách mezinárodního práva, jednak v rámci norem práva Evropské unie).

Podrobnosti postupu státních zástupců při mezinárodní justiční spolupráci jsou upraveny v pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce ze dne 16. prosince 2013, o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

Z pohledu státního zastupitelství je mezinárodní justiční spolupráce důležitá zejména z toho důvodu, že státní zastupitelství jsou justičním orgánem ve smyslu ZMJS. Za ústřední orgán se považuje ministerstvo spravedlnosti a Nejvyšší státní zastupitelství. Státním zastupitelstvím se rozumí státní zastupitelství všech stupňů,⁴⁹ a to včetně evropského pověřeného žalobce, evropského žalobce a evropského nejvyššího žalobce v rozsahu jejich působnosti, stanovené nařízením Rady (EU) 2017/1939, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

Mezinárodní justiční spolupráce je velmi rozsáhlou problematikou, která v sobě zahrnuje celou řadu postupů. Jedná se o velmi důležitou součást trestního řízení zejména v současné době, kdy se kriminalita ve velké míře přesouvá do virtuálního prostředí, a takováto forma trestné činnosti je potom páchána napříč různými zeměmi tak, že její efektivní vyhledávání, objasňování a trestání může být uplatňováno pouze za předpokladu efektivního fungování mezinárodní justiční spolupráce. V této práci se dále věnuji zejména institutům v podobě evropského

⁴⁹ §12 odst. 5 trestního řádu

vyšetřovacího příkazu a nově zřízenému institutu nesoucímu název Úřad evropského veřejného žalobce.

4.1 Evropský vyšetřovací příkaz

Evropský vyšetřovací příkaz byl do českého právního řádu zaveden Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 03.04.2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech.

Evropský vyšetřovací příkaz slouží zejména k provedení úkonu právní pomoci s cílem opatřit důkaz na území jiného členského státu. Pod pojmem právní pomoc, na kterou se vztahuje úprava evropského vyšetřovacího příkazu, si lze představit zejména veškeré úkony dle trestního řádu, k jejichž provedení je třeba spolupráce cizího státu, jmenovitě lze za tyto úkony považovat zajištění věci pro důkazní účely a vrácení věci, zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti, zajištění náhradní hodnoty, zajištění nároku poškozeného, zajištění výkonu trestu, propadnutí majetku, zajištění výkonu zabránění části majetku, zajištění výkonu peněžitého trestu, domovní a osobní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků, zadržení a otevření zásilek, záměnu zásilky a sledování zásilky, odposlech a záznam telekomunikačního provozu a zjišťování údajů o telekomunikačním provozu, výslech obviněného, svědka a poškozeného, jakož i dalších osob, jejichž výpověď má význam pro trestní řízení, např. výslech znalce nebo vyjádření zúčastněné osoby, konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci, prověrku na místě, opatření znaleckého posudku a odborného vyjádření, včetně vyšetření duševního stavu, opatření věcných a listinných důkazů jinými postupy než shora uvedenými, např. opatření zprávy bankovní instituce k bankovnímu účtu, ohledání, včetně prohlídky těla, a jiných podobných úkonů a prohlídky a pitvy mrtvol a její exhumace, použití operativně pátracích prostředků, tj. předstíraného převodu, sledování osob a věcí a použití agenta.⁵⁰

⁵⁰ pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce ze dne 16. prosince 2013, o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

Příslušným justičním orgánem ve věcech EVP je krajské státní zastupitelství.⁵¹ Z institutu EVP však těží zejména policejní orgány, jejichž úkolem je vést prověřování a následné vyšetřování v trestních věcech a v rámci toho shromažďovat důkazy, které bude možné později použít při řízení před soudem. Policejní orgán v případě, že potřebuje provést některý ze shora uvedených úkonů na území cizího státu, postupuje tak, že sepíše návrh na vydání EVP, které předloží dozorovému státnímu zástupci, a tento jej po zhodnocení požadavků v podobě nezbytnosti, přiměřenosti a použitelnosti v obdobných vnitrostátních případech vydá. Evropský vyšetřovací příkaz se vydává za použití standardního formuláře a je přeložen do úředního jazyka vykonávajícího členského státu EU nebo do jiného jazyka určeného vykonávajícím státem.

Standardní formulář, prostřednictvím kterého je EVP vydáván, obsahuje podle mého názoru celou řadu zbytečných prvků, které jej působí nepřehledným, a jeho zdlouhavé vyplňování vede ke zdržení celého procesu. Za jistou výhodu lze v tomto ohledu považovat fakt, že soustava SZ disponuje vzory těchto formulářů, které jsou přeloženy do všech úředních jazyků členských států, a tlumočnickům provádějícím překlad těchto formulářů je do jisté míry jejich práce usnadněna. Právě nutnost překladu EVP do úředního jazyka vykonávajícího členského státu EU nebo do jiného jazyka, určeného vykonávajícím státem, je dalším prvkem, který realizaci EVP zpomaluje. Když státní zástupce vydávající EVP konečně překoná tento přílišně formalizovaný formulář, a tento je nakonec přeložen soudním tlumočnickem, dostává se celý proces do dalšího stádia, které je taktéž velmi zdlouhavé. Jedná se totiž o doručení EVP vykonávajícímu orgánu, které probíhá tradiční formou, což samozřejmě vede k dalším průtahům ve věci. Když konečně EVP dojde do sféry vykonávajícího orgánu a tento jej neodmítne, má 30 dnů pro přijetí rozhodnutí o uznání a výkonu žádosti a 90 dnů pro provedení požadovaného úkonu v návaznosti na přijetí uvedeného rozhodnutí. Následně po provedení požadovaného úkonu je jeho výstup v úředním jazyce vykonávajícího státu doručen vydávajícímu orgánu, což znamená, že je nutné opětovně zajistit úřední překlad do jazyka, ve kterém je vedeno trestní řízení. Celý postup tak v praxi trvá několik

⁵¹ §48 odst. 5 Zákona o mezinárodní spolupráci ve věcech trestních.

měsíců, což je samozřejmě s ohledem na stále se zdokonalující způsob páchaní trestné činnosti v 21. století zjevně neefektivní.

Možnost zrychlení a tím i zefektivnění tohoto postupu vidím zejména v odstranění přílišného formalismu při vydávání EVP. Zároveň je podle mého názoru nutné zabývat se možnostmi efektivnějšího způsobu doručování EVP tak, jako je tomu například na národní úrovni v rámci datových schránek. V případě zřízení doručovacího systému v rámci EU, který by umožnil předávání dokumentů například v rámci několika minut či hodin, by podle mého názoru došlo k velkému zefektivnění celé mezinárodní justiční spolupráce v rámci EU. Zároveň vidím možnost zlepšení v zavedení jednotného jazyka (například angličtiny), ve kterém by byly EVP vydávány. Opatřit soudního tlumočníka do angličtiny, k provedení překladu EVP je vzhledem k rozšířenosti tohoto jazyka mnohem jednodušší a rychlejší než vyhledávat soudního překladatele například do litevštiny či jiného ne úplně běžného jazyka. Další možností je například zřízení odborů v rámci jednotlivých KSZ, které by sdružovaly osoby disponující znalostí anglického jazyka tak, aby se mohly podílet na překladu jednotlivých EVP.

4.2 Úřad veřejného evropského žalobce

Úřad veřejného evropského žalobce (The European Public Prosecutor's Office, dále jen „EPPO“) vznikl na základě Nařízení Rady EU č. 2017/1939 ze dne 12. 10. 2017, kterým se provádí posílená spolupráce při zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.⁵² Jedná se o institut, jehož existenci předpokládá Smlouva o fungování Evropské unie v čl. 86, ve kterém stanoví, že pro boj proti trestným činům poškozujícím nebo ohrožujícím zájmy Unie může Rada zvláštním legislativním postupem formou nařízení vytvořit z Eurojustu Úřad evropského veřejného žalobce. Rada rozhoduje jednomyslně po obdržení souhlasu Evropského parlamentu. Zároveň tento článek předvídá situaci, kdyby k jednomyslnému rozhodnutí nedošlo. V takovém případě je možné zřídit EPPO v rámci ustanovení o posílené spolupráci.

⁵² Legal framework | European Public Prosecutor's Office.

Vzhledem k tomu, že na půdě Rady skutečně nedošlo k přijetí jednomyslného rozhodnutí, byl úřad EPPO v roce 2017 zřízen v rámci posílené spolupráce. V současné době se této posílené spolupráce účastní celkem 22 členských zemí EU, včetně České republiky.

EPPO je tvořen duální strukturou, která se skládá z centrální a decentralizované úrovně. Centrální úroveň tvoří samotný úřad EPPO, který sídlí v Lucemburku, a v jehož čele stojí evropský nejvyšší žalobce, který odpovídá za řízení úřadu a organizaci jeho práce. Prvním evropským nejvyšším žalobcem se stala rumunská prokurátorka Laura Codruța Kövesiová. Kromě evropského nejvyššího žalobce tvoří úřad EPPO jednotliví evropské žalobce, kteří jsou do úřadu vysláni vždy po jednom z každého státu podílejícího se na posílené spolupráci. Společně pak tvoří kolegium, ze kterého vznikají stálé komory. Tyto jsou složeny ze třech evropských žalobců. Případy spadající do pravomoci EPPO jsou pak nahodile přidělovány těmto stálým komorám.

Na vnitrostátní úrovni je úřad EPPO zastoupen jednotlivými evropskými pověřenými žalobci. Jedná se o žalobce jmenované z řad národních státních zástupců. Tito i nadále plní svou funkci v rámci SZ, u kterého působí, zároveň se ale stávají součástí EPPO, jakožto evropské pověřené žalobce, kteří jsou v rámci této činnosti přidělováni těmto stálým komorám či přímo kolegiu.

V České republice momentálně působí devět evropských pověřených žalobců.⁵³ Evropským veřejným žalobcem za ČR je Petr Klement.⁵⁴

⁵³ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021

⁵⁴ Česko má svého evropského veřejného žalobce. Stal se jím Petr Klement - MojeJustice.cz. Úvod - MojeJustice.cz [online].

Trestní řízení v jednotlivých kauzách, které spadají do příslušnosti EPPO, se i nadále řídí vnitrostátními právními předpisy. Prověřování a vyšetřování provádí vnitrostátní policejní orgány, řízení před soudem probíhá u vnitrostátních soudů.⁵⁵

Příslušnost EPPO k doзору jednotlivých kauz vyplývá ze Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2017/1371 ze dne 5. července 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy EU. Jak vyplývá z názvu této směrnice, jedná se o trestnou činnost poškozující finanční zájmy EU.

V prostředí trestního práva České republiky lze touto trestnou činností rozumět zejména naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie dle ust. §260 trestního zákoníku, ale i jiných, zejména hospodářských trestných činů, které mohou s poškozením finančních zájmů EU souviset.

Státní zastupitelství je v tomto ohledu nově povinno neprodleně informovat EPPO o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, u něhož by EPPO mohl vykonávat svou pravomoc.⁵⁶

4.2.1 Dosavadní působení úřadu EPPO v České republice

Nejzávažnější kriminalitou zasahující zájmy Evropské unie se v souladu s čl. 6 odst. 2 písm. a pokynu policejního prezidenta č. 103/2013 ve spojení s ust. § 15 odst. 1 písm. e) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zabývá Národní centrála proti organizovanému zločinu, dále jen „NCOZ“, pod dozorem Vrchního státního zastupitelství. Ze strany NCOZ proběhl v roce 2021 první případ realizovaný s úřadem EPPO, kdy se jednalo o neoprávněné čerpání dotací z rozpočtu EU a ze státního rozpočtu ČR dotace ve výši téměř 130 milionů Kč, a dále o pokus takto vyčerpat dalších 130 milionů Kč na

⁵⁵ Úřad evropského veřejného žalobce: Velké ambice i pochybnosti | Právní prostor. Právní prostor | Informační web nejen pro právníky.

⁵⁶ Čl. 1 odst. 10 POP č. 9/2019

smyšlené vědecké projekty. Pachatel takto činil pomocí řady offshore společností, pomocí kterých vytvářel fiktivní nabídky a výběrová řízení.

Zároveň se NCOZ podílelo na mezinárodní operaci zaměřenou na rozsáhlou přeshraniční daňovou trestnou činnost a praní peněz při obchodu s platinovými mincemi. Akce byla koordinována úřadem EPPO a probíhala kromě České republiky též v Německu, Rumunsku a na Slovensku. Ze strany kriminalistů NCOZ na území ČR probíhaly dílčí úkony trestního řízení pod dozorem evropského pověřeného žalobce, spočívající mimo jiné v podobě sedmi domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor. Celková škoda způsobená krácením daní má dosahovat 23 milionů eur.

Je jasné, že takovýchto případů bude přibývat, i z tohoto důvodu byla implementace činnosti úřadu EPPO do trestně-procesní praxe útvaru jednou z priorit ředitele NCOZ pro rok 2021. Toto se zdařilo realizovat i prostřednictvím školení, kterých se kromě kriminalistů NCOZ účastnil jak evropský žalobce EPPO, tak delegovaní evropští žalobci úřadu EPPO za ČR.⁵⁷

4.2.2 Kritika EPPO

Od začátku vzniku EPPO provází tento úřad kritika, která se týká hned několika oblastí. Jednou z těchto oblastí, na kterou upozorňuje mimo jiné i nejvyšší státní zástupce JUDr. Pavel Zeman či přímo evropská nejvyšší žalobkyně Laura Codruța Kövesiová, je podfinancování tohoto úřadu. Další problémovou oblastí je to, že trestnou činnost spadající do příslušnosti EPPO budou i nadále vyšetřovat národní policejní orgány, přičemž úloha EPPO bude spočívat zejména v dozoru nad jejich činností. Toto postavení ovšem vyžaduje dokonalou znalost právních předpisů jednotlivých právních řádů, podle kterých bude trestní řízení probíhat. Je otázkou, zda evropští veřejní žalobci těmito znalostmi disponují. Obávám se, že nikoliv. Další otázkou je, kdo bude rozhodovat například o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, pokud k jeho vydání dá evropský žalobce, zejména pak, pokud takto učiní kolegium, nad nímž již žádný nadřízený státní zástupce nestojí.

⁵⁷ Výroční zpráva Národní centrály proti organizovanému zločinu za rok 2021.

Další riziko se potom skrývá v oprávnění stálé komory, která může za určitých okolností rozhodnout o předání případu evropskému pověřenému žalobci v jiném členském státě. Tímto hrozí záměrné předání trestního řízení do jiného státu pod vidinou „snazšího trestního řízení“, či například přísnějšího odsouzení.⁵⁸

Časem se tyto sporné otázky budou muset nějakým způsobem vyřešit, a až časem se tedy ukáže, jak bude tento nový institut efektivní.

V zájmu zvýšení efektivity boje proti kriminalitě s mezinárodním prvkem vidím jako nejefektivnější způsob zlepšení procesů v rámci institutů právní pomoci tak, aby tyto procesy mohly probíhat v bezprostřední návaznosti na spáchanou trestnou činnost. Úřad EPPO pak nepovažuji s ohledem na právní povahu EU za ideální nástroj pro boj s mezinárodní trestnou činností.

⁵⁸ Úřad evropského veřejného žalobce: Velké ambice i pochybnosti | Právní prostor. Právní prostor | Informační web nejen pro právníky.

ZÁVĚR

Při závěrečném hodnocení veškerých poznatků uvedených v této práci docházím k závěru, že současná právní úprava obsažená v trestním řádu a dalších souvisejících právních předpisech v oblasti trestního práva, je na velmi dobré úrovni. Podle mého názoru je většina trestněprávních institutů, které státní zástupci vykonávají, či se na nich alespoň podílí, nastavena takovým způsobem, že jsou na jedné straně dostatečně chráněny zájmy osob, proti nimž je trestní řízení vedeno, ale zároveň je jejich prostřednictvím možné účinně bojovat s trestnou činností.

Takto optimisticky však podle mého názoru nelze přistupovat k právní úpravě obsažené v zákoně o státním zastupitelství, kterou na rozdíl od úpravy, která je obsažena v trestněprávních předpisech, za příliš efektivní nepovažuji.

Za první a zcela zásadní problém považuji již samotné ústavní zakotvení státního zastupitelství. S ohledem na dosažení větší míry nezávislosti a nestrannosti státních zástupců zastávám názor, že by státní zastupitelství nemělo být součástí moci výkonné, ale jiné moci tak, aby bylo možné posílit nezávislost a nestrannost jednotlivých státních zástupců. K tomuto docházím propojením současné právní úpravy s kauzami, které lze ve veřejném prostoru vnímat a které na nedostatky současného modelu jasně upozorňují.

Zda by mělo být SZ součástí moci výkonné, či jiné moci sui generis, musí být výsledkem delší odborné debaty, kterou se dlouhodobě snaží otevřít například prof. Musil. Bohužel tyto snahy zůstávají bez odezvy na vládní či parlamentní úrovni.

Necháme-li stranou ústavní rovinu a podíváme-li se na aktuální novelizační snahy zákona o státním zastupitelství, dospějeme k závěru, že se z pohledu současné vlády jedná spíše o odškrtnutí bodu v programovém prohlášení, než o skutečnou snahu učinit veřejnou žalobu efektivnější.

Zhodnocením současné úpravy trestního řádu dospívám k názoru, že z pohledu osoby, proti které se trestní řízení vede, existuje dostatečné množství obranných prostředků proti činnosti státních zástupců a jsem přesvědčen o tom, že

by byl celý systém funkční i po odstranění institutu dohledu, což považuji za nezbytnou součást posílení nezávislosti a nestrannosti jednotlivých státních zástupců.

Spolu s posílením nezávislosti a nestrannosti státních zástupců by však mělo dojít i k posílení odpovědnosti státních zástupců za kárná provinění tak, aby bylo možné pružně reagovat na neodpovídající výkony státních zástupců nebo jiné projevy, které znevažují jejich postavení. V tomto ohledu nemám výtek proti současnému nastavení, kdy ve věci kárných provinění rozhoduje kárný senát, spíše se snažím upozornit na to, že by si problémoví státní zástupci měli být vědomi možnosti odvolání v kárném řízení, a nespoléhat na to, že se k tomuto postupu kárný soud uchýlí až v krajních případech.

V problematice mezinárodní justiční spolupráce je enormní prostor pro zvýšení efektivity nástrojů, které slouží v boji proti kriminalitě s mezinárodním prvkem. Zde je na místě být velmi kritický a uvědomit si, že současná situace je skutečně tristní. Trestná činnost je v současné době páchána nejen napříč různými státy, ale navíc za použití kyberprostoru. Jak jsem již uvedl v kapitole věnující se mezinárodní justiční spolupráci, zde vidím jako možnost řešení zefektivnění procesů v rámci institutů právní pomoci tak, aby tyto procesy mohly probíhat v bezprostřední návaznosti na spáchanou trestnou činnost.

POUŽITÁ LITERATURA

Babka, T., Kavěna, M., a kol. Právní úprava státního zastupitelství ve vybraných zemích. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny. 2017. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>.

Bradáčová, Lenka. Nezávislost – výhoda pro státního zástupce nebo nutný předpoklad jeho řádného fungování? In: Česká justice – otázky správy a nezávislosti. Praha. Transparency international, 2010, s. 133 až 135.

LATA, Jan. Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 9788087284582.

LATA, Jan. Ohlédnutí za třiceti lety veřejné žaloby. Komorní listy, 2019, č. 4, s. 31-32. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhfpww3c7grpxgxztge&rowIndex=0#>.

Musil, J. Ústavněprávní pozice státního zastupitelství. Časopis „Státní zastupitelství“, č. 1/2016, str. 9-12.

KOUDELKA, Zdeněk. Jmenování vedoucích státních zástupců. *Trestní právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2012, roč. 17, č. 9, s. 3-6. ISSN 1211-2860.

LATA, Jan. Zákon o státním zastupitelství: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-800-3.

O unii SZ. Unie státních zástupců České republiky – Unie státních zástupců České republiky [online]. Copyright © Unie státních zástupců České republiky [cit. 25.07.2022]. Dostupné z <https://www.uniesz.cz/o-unii/>

Evropská komise pro demokracii právní cestou (Benátská komise). Zpráva o Evropských standardech nezávislosti systému justice. Štrasburg. 2011.

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 969–970

Titz. Weisungsgebundenheit. Interview [online]. Dostupné z: <http://oraclesyndicate.twoday.net/stories/5309654/>

MUSIL, Jan. Některé prostředky trestního práva procesního a policejního práva v boji proti organizované kriminalitě v mezinárodním srovnání, In SCHEINOST, Miroslav. Organizovaná kriminalita z pohledu kriminologie a trestního práva: sborník studií k problematice organizované kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, str. 36.

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k 01.03.2018. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 9788075022783.

MUSIL, Jan. Koreferát k materiálu o státním zastupitelství pro Právnický sjezd 2022.

ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075982452.

ŠČERBA, Filip. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 9788087576304.

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012Sb. In psp.cz [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6ACT=510ACT1=0> [cit. 20.10.2022].

Musil, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminální věda. 2008, roč. 41, č. 1,. Dostupné z :<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminální-věda-1-2008.aspx>

NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní právo hmotné. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN:978-80-7380-651-4.

O restorativní justici – Restorativní justice. Restorativní justice – inovativní přístup k trestnímu právu [online]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/>

Úřad evropského veřejného žalobce: Velké ambice i pochybnosti | Právní prostor. Právní prostor | Informační web nejen pro právníky [online]. Copyright © 1999 [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/urad-evropskeho-verejneho-zalobce-velke-ambice-i-pochybnosti>

Legal framework | European Public Prosecutor's Office. Redirecting to <https://www.eppo.europa.eu/en> [online]. Dostupné z: <https://www.eppo.europa.eu/en/legal-framework>

Výroční zpráva Národní centrály proti organizovanému zločinu za rok 2021. Copyright © 2022 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/vyhodnoceni-cinnosti.aspx>

Česko má svého evropského veřejného žalobce. Stal se jím Petr Klement - MojeJustice.cz. Úvod - MojeJustice.cz [online]. Copyright © Kontakt [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: <https://mojejustice.cz/cesko-ma-sveho-evropskeho-verejneho-zalobce-stal-se-jim-petr-klement/>

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021: Další pokles kriminality, ale také více závažných a složitých případů - Soustava státního zastupitelství ČR. Soustava státního zastupitelství [online]. Copyright © 2022 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nasz/zprava-o-cinnosti-statniho-zastupitelstvi-za-rok-2021-dalsi-pokles-kriminality-ale-take-vice-zavaznych-a-slozitych-pripadu/>

ODOK-Portál. 301 Moved Permanently [online]. Copyright © 2022 Úřad vlády České republiky [cit. 01.12.2022]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/pripominky/ALBSCKJAZ4GG/>

Seznam Zprávy [online]. Copyright © [cit. 02.12.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-policie-chtela-stihat-ministryni-dostalovou-kvuli-nakupu-auta-pro-manzela-210842>

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2013, Sp. zn. 5 Tz 94/2012-36

Nález Ústavního soudu č. 232/2011 ze dne 28. června 2011, Sp. zn. Pl. ÚS 17/10

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.1.2012, sp. Zn. 21 Cdo 2425/2010,

Právní předpisy

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 23/1994Sb., ve znění pozdějších předpisů, o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce ze dne 16. prosince 2013, o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 4/2009, vzorový organizační řád zastupitelství

Pokyn č. 103 policejního prezidenta ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 03.04.2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2017/1371 ze dne 5. července 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy EU

Nařízení Rady EU č. 2017/1939 ze dne 12.10.2017, kterým se provádí posílená spolupráce při zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce

Smlouva o fungování EU

RESUMÉ

This thesis deals with the role of the public prosecutor in criminal proceedings. The aim of this thesis is to evaluate the current legislation governing the role of the public prosecutor in criminal proceedings. I focus mainly on the inclusion of the public prosecutor's office in the system of separation of powers, the individual institutes that public prosecutors have in criminal proceedings and the legal regulation contained in the law on the public prosecutor's office, including the possibilities of amendments. The diploma thesis is divided into four parts.

The first chapter is called „The position and structure of the public prosecutor's office“. Here, the emphasis is on the institution of supervision in the system of the public prosecutor's office. Furthermore, the inclusion of the public prosecutor's office in the system of separation of powers, including a comparison with foreign regulations. The issue of amending the Law of Public Prosecutor's Office is also important.

The second chapter is called „The role of the public prosecutor in preliminary proceedings“. Here I am primarily concerned with the supervision that the public prosecutor performs over the preliminary proceedings.

The third chapter is called „The role of the prosecutor in proceedings in front of the court“. This part answers the question of what is the role of the public prosecutor in the main trial, in the submission of remedies and in the use of the plea agreement institute.

The fourth chapter is called „International judicial cooperation“. This is primarily the issue of the European investigation warrant and the European public prosecutor's office.

At the end of the thesis, I criticize the inclusion of the public prosecutor's office in the executive power and propose a debate on changing this status. Furthermore, I criticize the current efforts to amend of the Law of Public Prosecutor's Office, which, in my opinion, do not sufficiently solve the problems with the independence

of the public prosecutors. At the same time, I draw attention to the problems related to the lengthy procedure in international legal assistance.